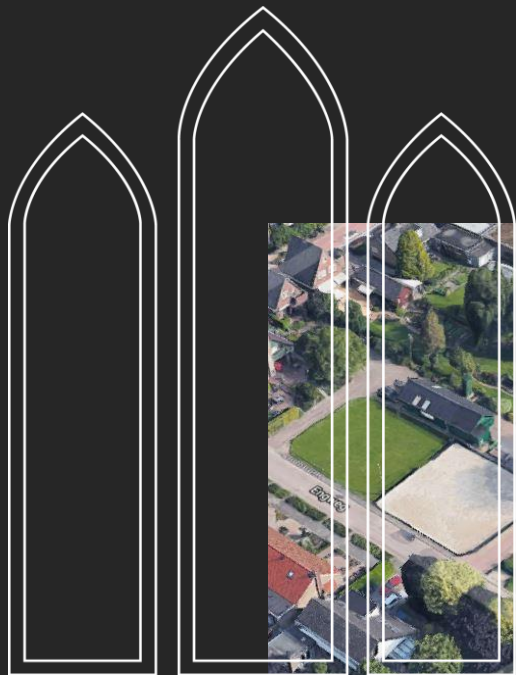

Achterweg 41 te Hagestein (gem. Vijfheerenlanden)

Een bureauonderzoek (BO)

Y.R. Csonka & A.M. Bakker

Salisbury
ARCHEOLOGIE B.V.

Achterweg 41 te Hagestein (gem. Vijfheerenlanden)

Een bureauonderzoek (BO)

Y.R. Csonka & A.M. Bakker

Rapport 268

Colofon

Achterweg 41 te Hagestein
Een bureauonderzoek (BO)

Een onderzoek in opdracht van RV&O

Salisbury Archeologisch Rapport 268

Y. R. Csonka & A.M. Bakker

Beheer en plaats van documentatie
Salisbury Archeologie b.v.

Versie 2.0 3 september 2019 (definitief)

Autorisatie – A.M. Bakker (Senior KNA-archeoloog)

Bevoegd gezag— A. F. van Pelt (Gemeentelijk archeoloog)

Salisbury Archeologie bv
Vestiging Noord-Nederland
Vaart z.z. 7a
9401 GE Assen
085-3031540
www.salisburybv.nl
info@salisburybv.nl

ISSN 2468-4538

Inhoud

Locatie en administratieve gegevens	6
Samenvatting resultaten	7
1 Aanleiding voor het onderzoek	9
1.1 Onderzoekskader	9
1.2 Huidige en toekomstige situatie op de onderzoekslocatie	10
1.3 Begrenzing onderzoeks- en plangebied	12
1.4 Doel van het onderzoek	13
1.5 Onderzoeksvragen	13
2 Bureauonderzoek	14
2.1 Gebruikte bronnen	14
2.2 Aardwetenschappelijke gegevens	14
2.3 Archeologische en historische waarden	18
2.3.1 Gemeentelijke beleidskaart	18
2.3.2 Archeologische monumenten, onderzoeken en vondstlocaties	19
2.3.3 Historisch kader Hagestein	24
2.3.4 Historisch kaartmateriaal	25
2.3.5 Archeologie en historische geografie: samenvatting	28
2.4 Bekende verstoringen	28
2.5 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	29
2.6 Advies	29
3 Conclusie	31
3.1 Beantwoording onderzoeksvragen	31
3.2 Aanbevelingen	31
Literatuur	33
Lijst van afbeeldingen	34
Lijst van tabellen	34

Locatie en administratieve gegevens

Projectnaam	Hagestein_Achterweg 41
Projectcode	20192469
Type onderzoek	Bureauonderzoek
OM-nummer	4708777100
Projectleider	A.M. Bakker
	Senior KNA Prospector
Contact	T: +31-85-3031540
	M: +31-6-14979316
	E: adriana.bakker@salisburybv.nl
Opdrachtgever	RV&O
Contact	Laura Rademaker-Besselen
	Lange Brinkweg 31-C
	3764 AA Soest
	T: +31-630576252
	E: laura@rv-o.nl
Bevoegde overheid	Vijfheerenlanden
	Postbus 11
	4140 AA Leerdam
	T: 088-5997000
Plaats	Hagestein
Gemeente	Vijfheerenlanden
Provincie	Utrecht
Kaartblad	38F
Kadastrale gegevens	HGSOO-C-448
Centrum-Coördinaten	X: 136.617,7, Y: 443.465,5
Oppervlakte	Circa 2535 m ²
NAP-hoogte maaiveld	Circa 1,87 – 2,10 m NAP
Uitvoering onderzoek	Juni 2019
Beheer en locatie documentatie	Salisbury Archeologie b.v. en e-depot

Samenvatting resultaten

Vraagstelling	<p>Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen? Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten? Welke consequenties zal voortgaande planuitvoering op de archeologische resten kunnen hebben? Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?</p>
Geologie /Geomorfologie	<p>Het plangebied ligt in de archeoregio Utrechts-Gelders rivierengebied en bevindt zich ten zuiden van de rivier de Lek. Dit gebied heeft gedurende grote delen van het Pleistoceen (2,6 Ma BP – 10 Ka BP) en het daaropvolgende Holoceen (10.000 jaar BP - heden) deel uitgemaakt van de riviervlakte van met name de Rijn. Rond het plangebied ligt de top van afzettingen uit het Pleistoceen tegenwoordig op -6 tot -4 m NAP. Op de geomorfologische kaart is te zien dat het plangebied op de zuidelijke flank van een terp- of hoogwatervluchtplaats is gelegen (T; zie afb. 10). De terp zelf bevindt zich op een rivieroeverwal (3k25). De stroomgordel van Hagestein, die tot het Linschoten rivierensysteem behoort en actief was tussen 2514 en 1050 BP (614 v. Chr. – 900 na. Chr.) loopt in oost-westelijke richting en komt min of meer overeen met de zone van de rivieroeverwallen (3K25). Volgens de Bodemkaart ligt het plangebied in een zone 'oude bewoningsplaatsen' (Jf. TERP). De bodems die rond de terp voorkomen zijn met name kalkhoudende poldervaaggronden die uit zavel en lichte klei (Rn66a) of uit zware zavel en lichte klei bestaan (Rn95a).</p>
Bekende archeologische waarden	<p>Het plangebied ligt voor een groot deel binnen een AMK-terrein met nummer 10703. Het betreft een middeleeuwse wierde met sporen van het laatmiddeleeuwse kasteel Hagestein en de vroegste stadsvorming van Hagestein. Op het terrein is een vliedberg aanwezig. Er zijn verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd binnen en rondom het AMK-terrein. De inventarisatie van archeologische en historische waarden leverde geen waarnemingen of vondsten op uit de periode Paleolithicum – Romeinse Tijd. Het gebied rond de oude stad Hagestein is intensief bewoond in de periode Volle Middeleeuwen - Nieuwe tijd. De eerste ontginningen van het rivierengebied rond Hagestein vonden waarschijnlijk in de 9^e of 10^e eeuw plaats. De Achterweg en Dorpsstraat vormden daarbij de ontginningsassen.</p>
Historische waarden	<p>De vroegste middeleeuwse ontginningen van het gebied rond Hagestein vonden plaats op de Hagesteinse stroomrug. Bekend is dat 'Gasperden' al vanaf 944 in bezit was van de graven Uten Goye. De naam 'Gaasperden' is in de 14e eeuw in Hagestein veranderd. Volgens de Cultuurhistorische Atlas van Utrecht is het gebied van De Biezen en De Eng, ten zuiden van Hagestein, al halverwege de 11^e eeuw ontgonnen door de kapittels van de Dom en Oudmunster. De huidige Achterweg vormde daarbij de ontginningsas. Het middeleeuwse kasteel wordt voor het eerst in de schriftelijke bronnen vermeld in 1252. Hagestein kreeg in 1382 stadsrechten. Kort hierna is door de toenmalige heerser, Jan van Arkel, begonnen met de aanleg van stadsmuren en dubbele grachten rond de jonge stad. Het kasteel werd in 1405 in brand gestoken en herbouwd in 1583. In 1599-1600 zijn de ruïnes van het eerdere middeleeuwse kasteel opgeruimd. Ook op de kadastrale minuut uit 1811-1832 zijn delen van de voormalige grachten nog goed te zien. In 1855 is het kasteel gesloopt.</p>
Verwachting	<p>De vroegste bewoning in het onderzoeksgebied vond mogelijk plaats in de periode Paleolithicum-Mesolithicum. Tegenwoordig bevindt de top van het dekzand zich op een diepte van -4 tot -6 meter. De kans op het aantreffen van resten uit de vroege prehistorie is binnen het plangebied klein en voor dit tijdvak geldt dan ook een lage verwachting. Het is niet uit te sluiten dat het plangebied in de Bronstijd bewoonbaar was. Voor deze periode geldt een matige verwachting. Vanaf de IJzertijd werden de oeverafzettingen van de Hagesteinse stroomrug gevormd. In deze periode waren de oeverwallen geschikt voor bewoning. Voor de IJzertijd en de daaropvolgende Romeinse Tijd en Vroege Middeleeuwen geldt binnen het plangebied dan ook een middelhoge verwachting. Op de overgang Vroege – Volle Middeleeuwen ontstond rond de Dorpsstraat een nederzetting. Op verschillende locaties ten noorden en</p>

oosten van het plangebied is een ophogingslaag uit de Volle en Late Middeleeuwen aangetroffen. Deze laag met nederzettingsresten is eveneens binnen het plangebied te verwachten, afgaande op de AHN. De kans is zeer groot dat het verlengde van deze gracht in het plangebied aanwezig is. Op de kadastrale minuut uit 1811-1832 is het plangebied bebouwd. De kans is groot dat nederzettingsresten uit de 17^e-18^e eeuw binnen het plangebied aanwezig zijn. Voor de periode Volle Middeleeuwen – Nieuwe Tijd geldt kortom een hoge verwachting. De archeologische resten uit de periode Volle Middeleeuwen – Nieuwe Tijd kunnen vanaf het maaiveld tot op onbekende diepte worden aangetroffen.

Aanbeveling

De opdrachtgever is van plan om de funderingen van de nieuwbouw aan te leggen zonder de bodem te verstoren of de bestaande fundering te verwijderen. Dit wordt gedaan door het ophogen van de grond met maximaal 60 centimeter. Volgens het bestemmingsplan mag de grond maximaal 1 meter worden opgehoogd. Wanneer de funderingen binnen het opgehoogde pakket kunnen worden geplaatst, is geen archeologisch vervolgonderzoek nodig omdat er geen bodemingrepen zullen plaatsvinden.

Mochten de bouwplannen veranderen, waardoor toch bodemingrepen nodig zijn, dan wordt het volgende geadviseerd:

Als een deel van de bodem wordt ontgraven en de bestaande fundering intact wordt gelaten zal een verkennend booronderzoek moeten plaatsvinden waarbij wordt onderzocht of een intact archeologisch niveau aanwezig is binnen dit gebied.

Als de bestaande fundering wordt gesloopt en een deel van de bodem wordt ontgraven wordt geadviseerd om de sloopwerkzaamheden archeologisch te laten begeleiden (protocol proefsleuven – variant archeologische begeleiding). In de zone buiten de bestaande bebouwing wordt geadviseerd om vooraf een verkennend booronderzoek uit te voeren.

1 Aanleiding voor het onderzoek

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van RV&O heeft Salisbury Archeologie b.v. een bureauonderzoek uitgevoerd met betrekking tot het plangebied Achterweg 41 te Hagestein (afb.1).

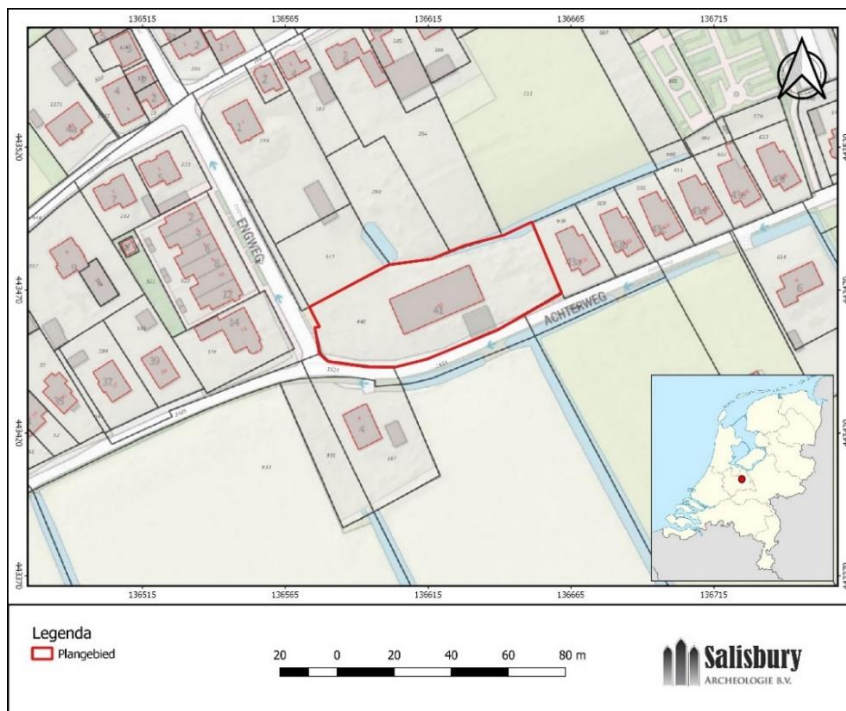
Het plangebied ligt aan de rand van het dorp Hagestein (zie par. 1.2). Hagestein valt per 1 januari 2019 onder de gemeente Vijfheerenlanden. Hiervoor was het dorp gesitueerd in de gemeente Vianen. Op dit moment is nog geen nieuwe archeologische beleidskaart opgesteld voor de gemeente Vijf Heerenlanden. Voor het archeologisch beleid wordt dan ook nog gebruik gemaakt van de beleidskaart van de gemeente Vianen. Op de beleidskaart van de gemeente Vianen valt het plangebied grotendeels binnen een zone met 'Archeologie waarde 1', wat overeenkomt met een hoge archeologische verwachting (zie par. 2.4 en afb. 5). In dit gebied dient archeologisch onderzoek plaats te vinden voorafgaand aan alle bouwwerkzaamheden die met bodemingrepen gepaard gaan.¹ Er zijn twee uitzonderingen op deze regel:

- werkzaamheden ter vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bebouwing, waarbij de oppervlakte, voor zover gelegen op of onder peil, niet wordt uitgebreid en waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering.
- een bouwplan dat zonder graafwerkzaamheden en zonder heiwerkzaamheden kan worden geplaatst.

Het plangebied valt daarnaast deels in een zone waarvoor 'Archeologie waarde 2' geldt. De volgende vrijstellingen zijn verbonden aan waarde 2:

- werkzaamheden ter vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bebouwing, waarbij de oppervlakte, voor zover gelegen op of onder peil, niet wordt uitgebreid en waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering.
- een bouwplan dat betrekking heeft op een oppervlakte kleiner dan of gelijk aan 30 m²;
- een bouwwerk dat zonder graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm en zonder heiwerkzaamheden kan worden geplaatst.

Omdat de geplande nieuwbouw mogelijk gepaard gaat met bodemingrepen in de zone waar 'Waarde 1' geldt is een bureauonderzoek uitgevoerd. Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1) en de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Vianen in juni 2019.

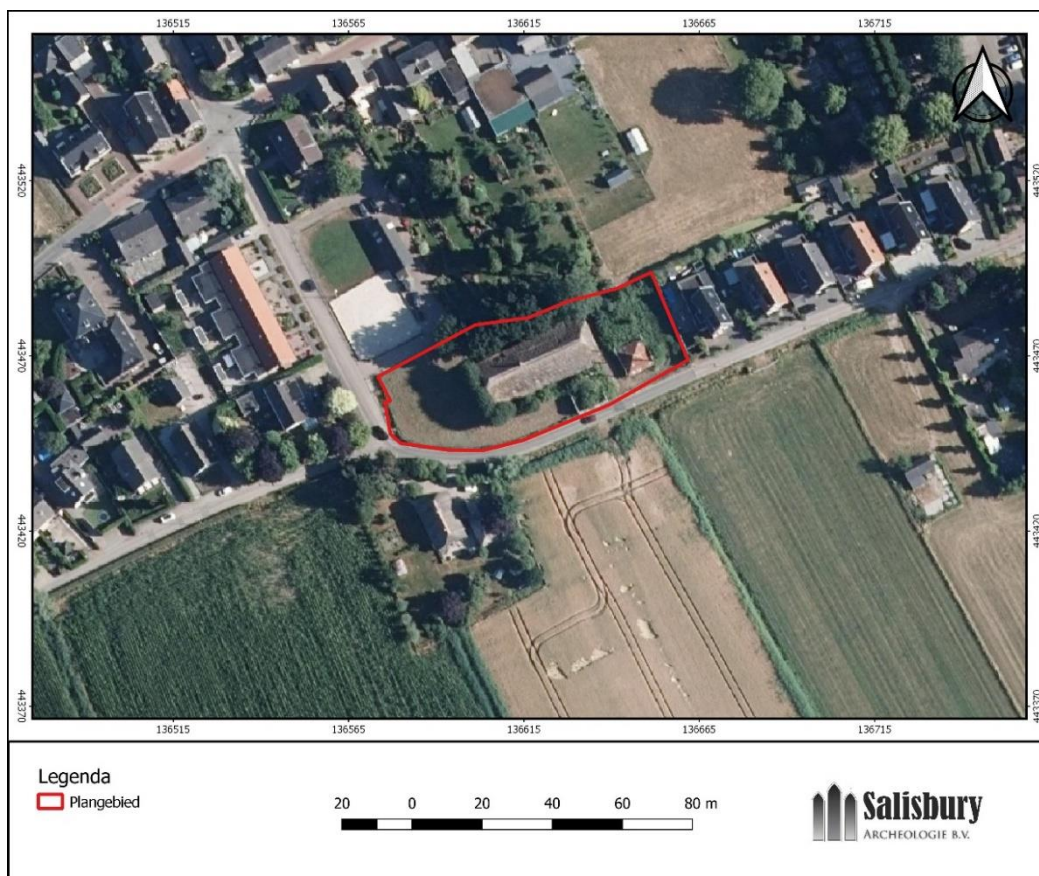

Afb. 1. Ligging van het plangebied op de topografische en kadastrale kaart (bron: <https://pdok.nl>).

¹ Dorpen bestemmingsplan, onherroepelijk (vastgesteld 21-04-2015; NL.IMRO.0620.bp0022-VG01)

1.2 Huidige en toekomstige situatie op de onderzoekslocatie

Op dit moment is het plangebied in gebruik als boerderij uit 1874 met een woning, schuur, hooiberg, bestrating en tuingrond (zie afb. 2).² De woning met schuur heeft een oppervlak van 539 m². Rond de gebouwen zijn bomen, grasland en bestrating (betonplaten) aanwezig.

Afb. 2. Het plangebied op een actuele luchtfoto (25 cm resolutie RGB; bron: <https://pdok.nl>).

De opdrachtgever is voornemens in het gebied nieuwe woningen te realiseren. Binnen het plangebied zijn twee gebouwen gepland, namelijk een 'schuur' bestaande uit meerdere woningen en een kleinere dubbelwoning ten oosten hiervan (zie afb. 3 en 4). Rondom de gebouwen worden parkeerplaatsen, toegangswegen en bomen geplaatst. De nieuwe woningen bevinden zich deels op de locatie van de bestaande woning en deels buiten het huidige bebouwde oppervlak (zie afb. 5).

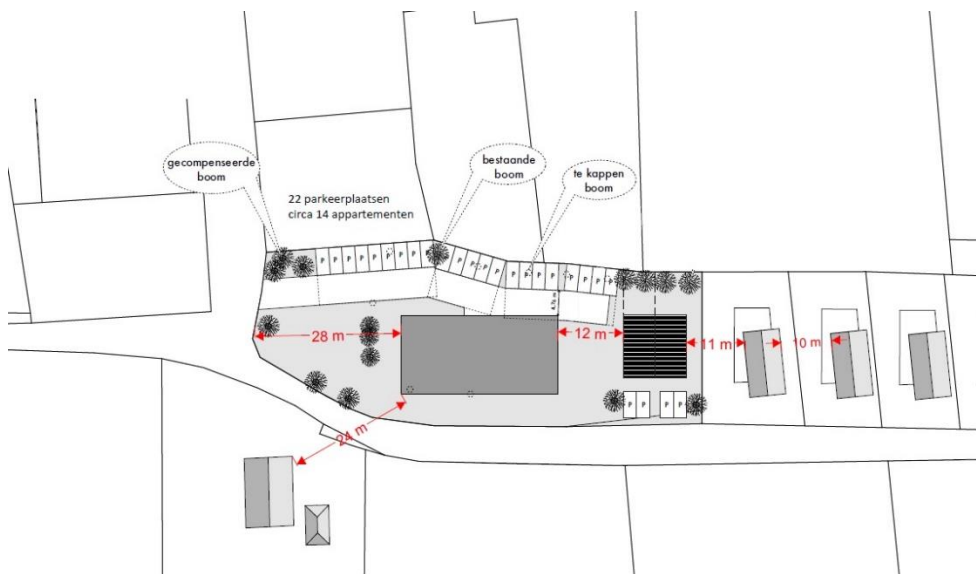
Volgens de opdrachtgever is de funderingswijze van de gebouwen nog niet definitief vastgesteld. Een van de opties die wordt overwogen in verband met de hoge archeologische verwachting is het ophogen van de grond tot het niveau waarop geen bodemverstoringen meer nodig zijn om de gebouwen te funderen. Dit komt in feite neer op behoud van de archeologische waarden *in situ* (zie par. 2.6 voor advies).

De aard en omvang van de toekomstige verstoring zijn nog niet bekend. Verder is nog niet bekend welke invloed de geplande ingrepen zullen hebben op het waterpeil. Het grondwaterpeil in het gebied valt onder grondwatertrap IIIb. Dit betekent dat het grondwaterpeil bij hoogwaterstanden tussen 25 en 40 cm -mv en bij laagwaterstanden tussen 80 en 120 cm -mv ligt. Daarbij moet worden opgemerkt dat de grondwaterstanden sinds het verschijnen van de bodemkaart sterk zijn veranderd en het waterpeil tegenwoordig waarschijnlijk lager ligt.

² <https://planviewer.nl>

Afb. 3. Impressie van de geplande nieuwbouw (zuidzijde; bron: RV&O).

Afb. 4. Plattegrond van de geplande nieuwbouw (bron: RV&O).

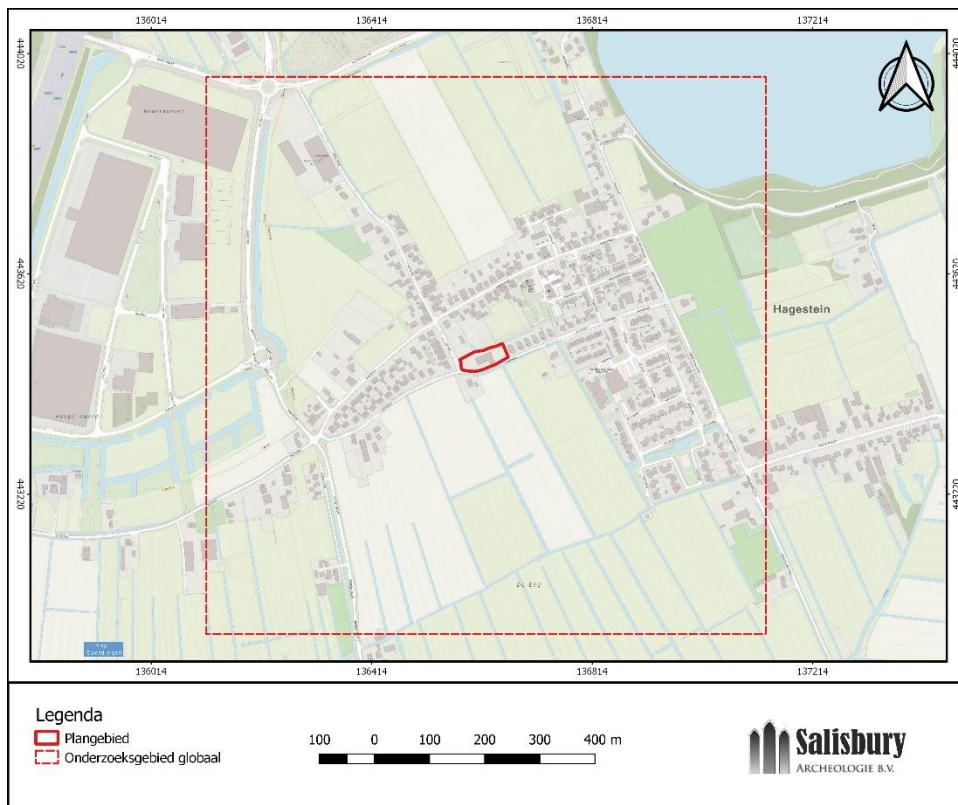
Afb. 5. De huidige bebouwing en toekomstige bebouwing in relatie tot het vigerende bestemmingsplan Dorpen. (bron: RV&O/<https://pdok.nl>; <https://ruimtelijkeplannen.nl>)

1.3 Begrenzing onderzoeks- en plangebied

In dit rapport wordt een onderscheid gemaakt tussen het plangebied en het onderzoeksgebied. Met het plangebied wordt het gebied bedoeld waarop de plannen van de opdrachtgever betrekking hebben. Binnen dit gebied kunnen eventueel aanwezige archeologische resten worden verstoord door de voorgenomen ingrepen. Het plangebied is beperkt tot het adres Hagestein 41 en het perceel met kadastrale code HGSOO-C-448.

Het onderzoeksgebied omvat het gebied waarover informatie is verzameld om een goed beeld te verkrijgen van de eventueel aanwezige archeologische waarden. Het onderzoeksgebied is veelal groter dan het plangebied en verschilt al naar gelang het te onderzoeken aspect. Het onderhavige onderzoeksgebied is gedefinieerd als een rechthoek met zijdes van 1 km rondom het plangebied. De geolandschappelijke, historisch-geografische en archeologische gegevens binnen dit kader geven een goed beeld van de context en de mogelijk aanwezige waarden binnen het plangebied.

Afb. 6. Ligging van het plangebied en de globale begrenzing van het onderzoeksgebied (bron: <https://pdok.nl>)

1.4 Doel van het onderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en in de omgeving (onderzoeksgebied) van het plangebied. Op basis van de verkregen informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied opgesteld. Hierin wordt beschreven of er archeologische resten aanwezig (kunnen) zijn in het plangebied, wat de potentiële aard en omvang van de voorgenomen werkzaamheden zijn en of deze een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden.

1.5 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?
- Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten?
- Welke consequenties zal de uitvoering van het plan hebben op (eventueel) aanwezige archeologische resten?
- Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?

2 Bureauonderzoek

2.1 Gebruikte bronnen

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Actueel hoogtebestand Nederland (AHN, <http://www.ahn.nl>)
- De bodemkaart van Nederland (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>)
- De geomorfologische kaart van Nederland (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>)
- Paleogeografische kaarten van Nederland (Vos & De Vries, 2013; <https://landschapinnederland.nl/bronnen-en-kaarten/paleogeografische-kaarten>)
- De archeologische monumentenkaart (AMK: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>)
- Gemeentelijk beleid (<https://www.vijfheerenlanden.nl/>)
- Onderzoeksagenda gemeente Vianen (Kloosterman, 2011)
- Viewer bestemmingsplannen (<https://www.ruimtelijkeplannen.nl/>)
- Bonneblad 1900 (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>)
- Historisch kaartmateriaal (<http://www.topotijdreis.nl>)
- Google Earth (<https://www.google.nl/intl/nl/earth/>)
- Verstoringen (<http://www.bodemloket.nl>)
- Kadastrale Minuut (<http://zoeken.cultureelerfgoed.nl>)
- Kadastrale gegevens (<https://www.kadaster.nl>)

2.2 Aardwetenschappelijke gegevens

Het plangebied ligt in de archeoregio Utrechts-Gelders rivierengebied en bevindt zich ten zuiden van de rivier de Lek. Dit gebied heeft gedurende grote delen van het Pleistoceen (2,6 Ma BP – 10 Ka BP) en het daaropvolgende Holoceen (10.000 jaar BP - heden) deel uitgemaakt van de riviervlakte van met name de Rijn.³ Tijdens de maximale ijsuitbreiding van de voorlaatste IJstijd, het Saalien (350 – 130 Ka BP), werden stuwwallen gevormd ten noorden van het onderzoeksgebied en bevond het plangebied zich in de riviervlakte van een vlechtend riviersysteem. In de vlakte werd veel zand en klei afgezet. Ook tijdens de daaropvolgende ijstijd, het Weichselien (115 – 10 Ka BP) waren vooral vlechtende riviersystemen in het gebied actief. Tijdens periodes waarin de afvoer van water gering was en de beddingen drooglagen, werden zandduinen gevormd onder invloed van de wind.⁴ De rivierduinen vormden later aantrekkelijke vestigingscondities voor de mens. De koude, droge en vegetatieloze landschapscondities tijdens de late ijstijd zorgden er verder voor dat de wind grote hoeveelheden zand kon transporteren en kon afzetten in de vorm van dekzanden.

Tijdens het vroege Holoceen vond een drastische klimaatopwarming en zeespiegelstijging plaats, waardoor het Noordzeebekken werd overstroomd. In het begin van het Holoceen veranderden de rivieren van een vlechtend naar een meanderend patroon.⁵ Door de relatieve zeespiegelstijging kwam het riviersediment voor het grootste deel niet meer in zee terecht, maar werd al eerder afgezet in de vorm van zowel zand- en grindrijke beddingafzettingen als in de vorm van oeverwallen en kleiafzettingen in achterliggende komgebieden. Hierdoor steeg de riviervlakte mee met de zeespiegelstijging. De hoger gelegen oeverwallen vormden aantrekkelijke vestigingslocaties voor boerengemeenschappen. In de buitenbochten ontstonden kleine zijtakjes (crevassen) en konden nieuwe rivierlopen worden gevormd. Binnen de huidige gemeente Vianen zijn elf verschillende stroomgordels aanwezig in de ondergrond.⁶ In de loop der tijd werd het pleistocene oppervlak door dikke lagen sediment bedekt. Rond het plangebied ligt de top van afzettingen uit het Pleistoceen tegenwoordig op -6 tot -4 m NAP. De relatieve zeespiegelstijging had verder als gevolg dat het grondwaterpeil steeg en delen van het landschap met veen bedekt raakten. Op paleogeografische reconstructies is te zien dat de veengebieden zich in de loop van het Holoceen steeds meer uitbreiden rond het onderzoeksgebied, hoewel het onderzoeksgebied zelf in de riviervlakte lag (zie afb. 7 en 8). Daarbij moet wel worden opgemerkt dat de ruimtelijke en chronologische resolutie van deze reconstructies beperkt is. Zeer plaatselijke landschappelijke variaties zijn in de reconstructies niet zichtbaar. In de vroege Middeleeuwen ontstond de rivier de Lek door nieuwe rivierverleggingen van de Rijn (zie afb. 9).

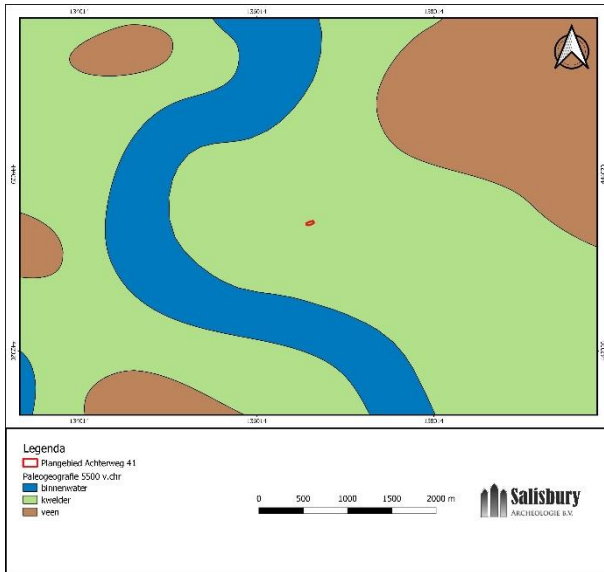
---

³ Stouthamer et al., 2015, 166.

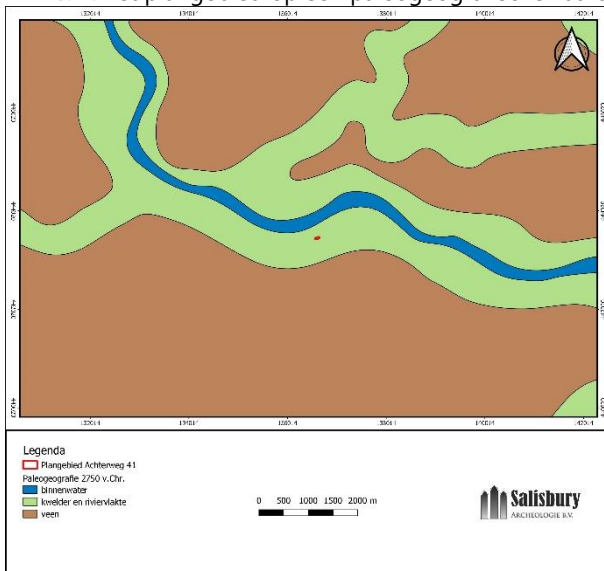
⁴ Weerts et al., 2011.

⁵ Weerts et al., 2011.

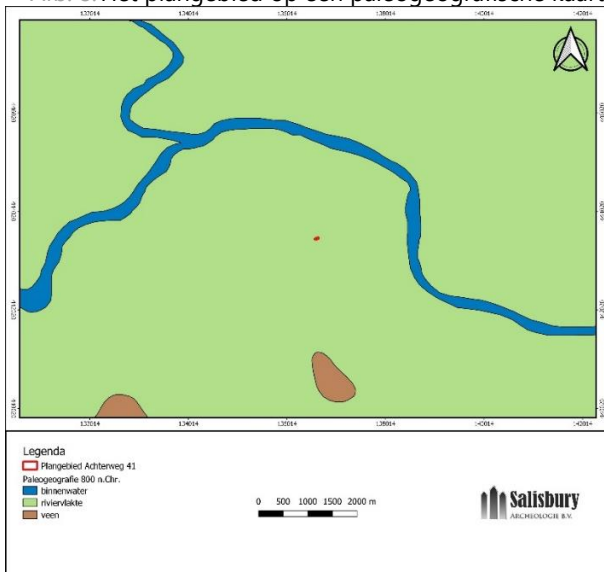
⁶ Kloosterman, 2011, 6.

Afb. 7. Het plangebied op een paleogeografische kaart omstreeks 5500 v. Chr. (Vos & De Vries 2013)

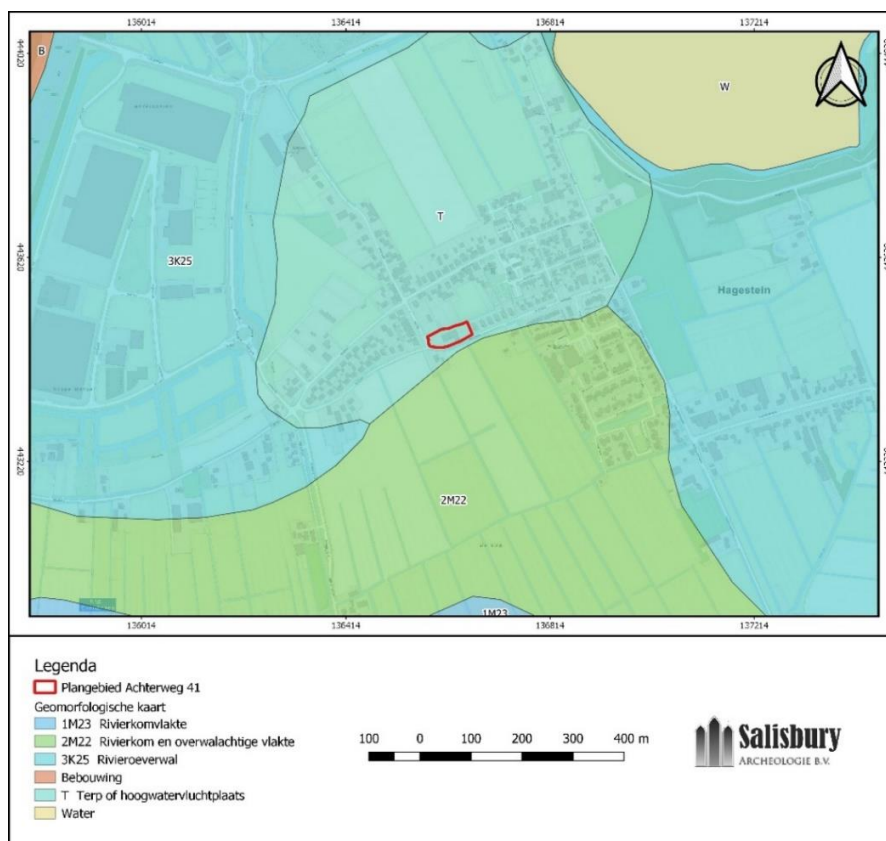
Afb. 8. Het plangebied op een paleogeografische kaart omstreeks 2750 v. Chr. (Vos & De Vries 2013)

Afb. 9. Het plangebied op een paleogeografische kaart omstreeks 800 n. Chr. (Vos & De Vries, 2013).

Vanaf ongeveer 1000 na Chr. startte de systematische ontginning van de komgebieden van het benedenstroomse Rivierengebied en de veengebieden van West-Nederland. De oeverwallen langs de rivieren in het Rivierengebied werden daarbij als ontginningsbasis gebruikt.⁷ Via sloten en weteringen werden de jonge landbouwgebieden ontwaterd en in cultuur gebracht. Verder nam in deze periode de dijkbouw sterk toe, waardoor een einde kwam aan het vrij meanderen en verleggen van de grote rivieren. De dijken verhinderden de afzetting van sediment in de komgebieden, waardoor maaiveldddaling optrad. Dijkdoorbraken kwamen echter veelvuldig voor, waarbij kolkgraten ontstonden en afzetting van sediment (overslag) plaatsvond. Als bescherming tegen dijkdoorbraken werden daarom vluchtheuvels of terpen aangelegd. Een deel van het huidige dorp Hagestein ligt op een dergelijke vluchtheuvel, die tijdens opgravingen aan de Dorpsstraat 38 is ontdekt.⁸

Op de geomorfologische kaart is te zien dat het plangebied op de zuidelijke flank van een terp- of hoogwatervluchtplaats is gelegen (T; zie afb. 10). De terp zelf bevindt zich op een rivieroeverwal (3K25). De stroomgordel van Hagestein, die tot het Linschoten rivierensysteem behoort en actief was tussen 2514 en 1050 BP (614 v. Chr. – 900 na Chr.) loopt in oost-westelijke richting en komt min of meer overeen met de zone van de rivieroeverwallen (3K25).⁹ Ten zuiden van het plangebied ligt een rivierkom en oeverwalachtige vlakte (2M22). Op de AHN is met name het hoogteverschil tussen de hoger gelegen geomorfologische eenheden, namelijk de oeverwal en de terp, en de lager gelegen komgebieden goed zichtbaar (zie afb. 11). Door het verschil in inklinking zijn stroomgordels vaak hoger gelegen dan de omliggende komgebieden. Volgens de Bodemkaart van Nederland ligt het plangebied in een zone 'oude bewoningsplaatsen' (Jf. TERP). De bodems die rond de terp voorkomen zijn met name kalkhoudende poldervaaggronden die uit zavel en lichte klei (Rn66a) of uit zware zavel en lichte klei bestaan (Rn95a). Hierbij moet worden gemeld dat de bodemkaart een sterk verouderde bron is. Veel bodemtypes die op de kaart voorkomen zijn inmiddels verdwenen door de intensivering van de landbouw. Verder is het grondwaterpeil in de loop der jaren steeds lager komen te liggen. Waarschijnlijk ligt het grondwaterpeil tegenwoordig een stuk lager dan op de bodemkaart aangegeven.

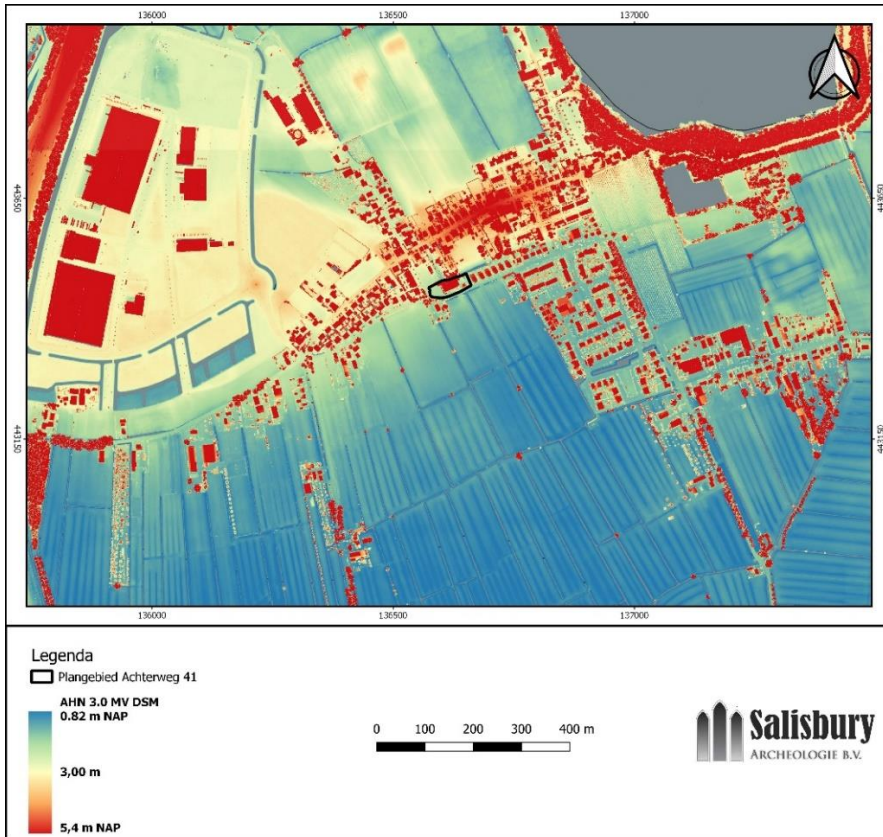
Afb. 10. Uitsnede van de geomorfologische kaart met het plangebied en de directe omgeving (bron: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

⁷ Stouthamer et al., 2015, 301.

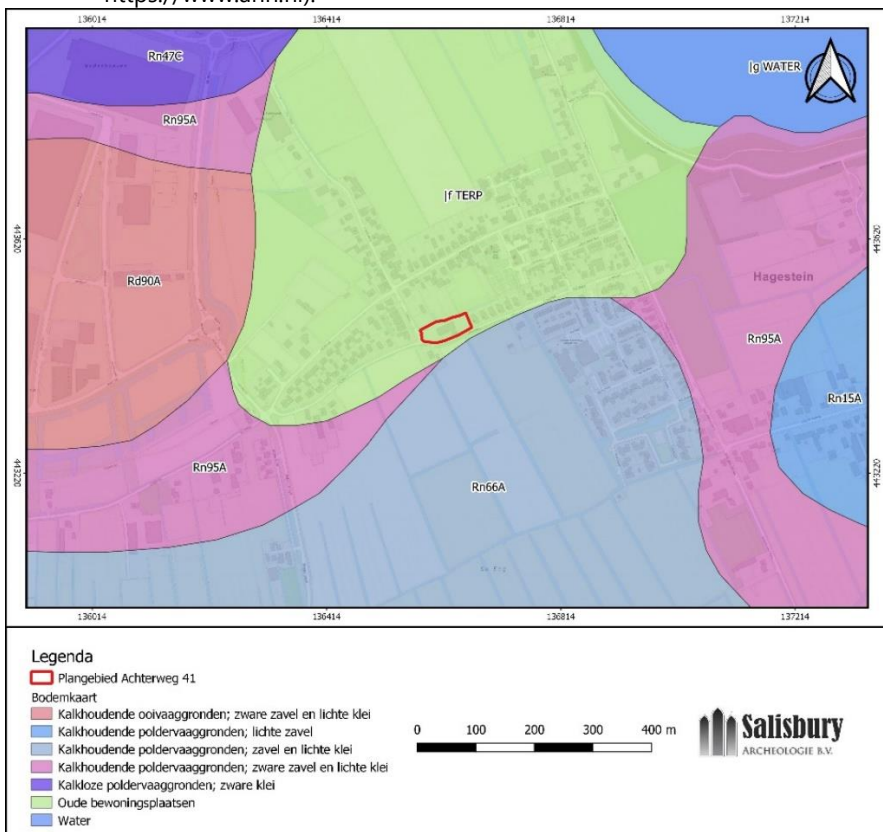
⁸ Halverstadt, 2011, 10.

⁹ De Jonge & Blom, 2010, 8-9; Leijnse, 2010, 19.

Afb. 11. Het plangebied en omgeving op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN 3.0, maaiveld; bron: <https://www.ahn.nl>).

Afb. 12. Uitsnede van de bodemkaart met het plangebied en directe omgeving (bron: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

2.3 Archeologische en historische waarden

2.3.1 Gemeentelijke beleidskaart

Op de beleidskaart van de gemeente Vianen valt het plangebied grotendeels binnen een zone 'AWG 2: terreinen van archeologische waarde', wat overeenkomt met een hoge archeologische verwachting (zie par. 2.3.1 en afb. 13). Volgens het bestemmingsplan geldt voor deze zone 'archeologie waarde 1'. In dit gebied dient archeologisch onderzoek plaats te vinden voorafgaand aan iedere bodemingreep.¹⁰ Er zijn twee uitzonderingen op deze regel:

- werkzaamheden ter vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bebouwing, waarbij de oppervlakte, voor zover gelegen op of onder peil, niet wordt uitgebreid en waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering.
- een bouwplan dat zonder graafwerkzaamheden en zonder heiwerkzaamheden kan worden geplaatst.

Verder is voor de volgende werkzaamheden een omgevingsvergunning verplicht:

- het uitvoeren van groundbewerkingen dieper dan 30 cm onder maaiveld, zoals afgraven, diepploegen, egaliseren, frezen, scheuren van grasland, aanleg of rooien van bos, boomgaard of diepwortelende beplanting, aanbrengen van oppervlakteverhardingen, aanleggen van drainage, verwijderen van funderingen;
- het graven, dempen, dan wel verdiepen, vergroten of anderszins herprofiëren van waterlopen, sloten en greppels;
- het aanleggen van leidingen dieper dan 30 cm onder maaiveld;
- de bodem met meer dan 1 m op te hogen.

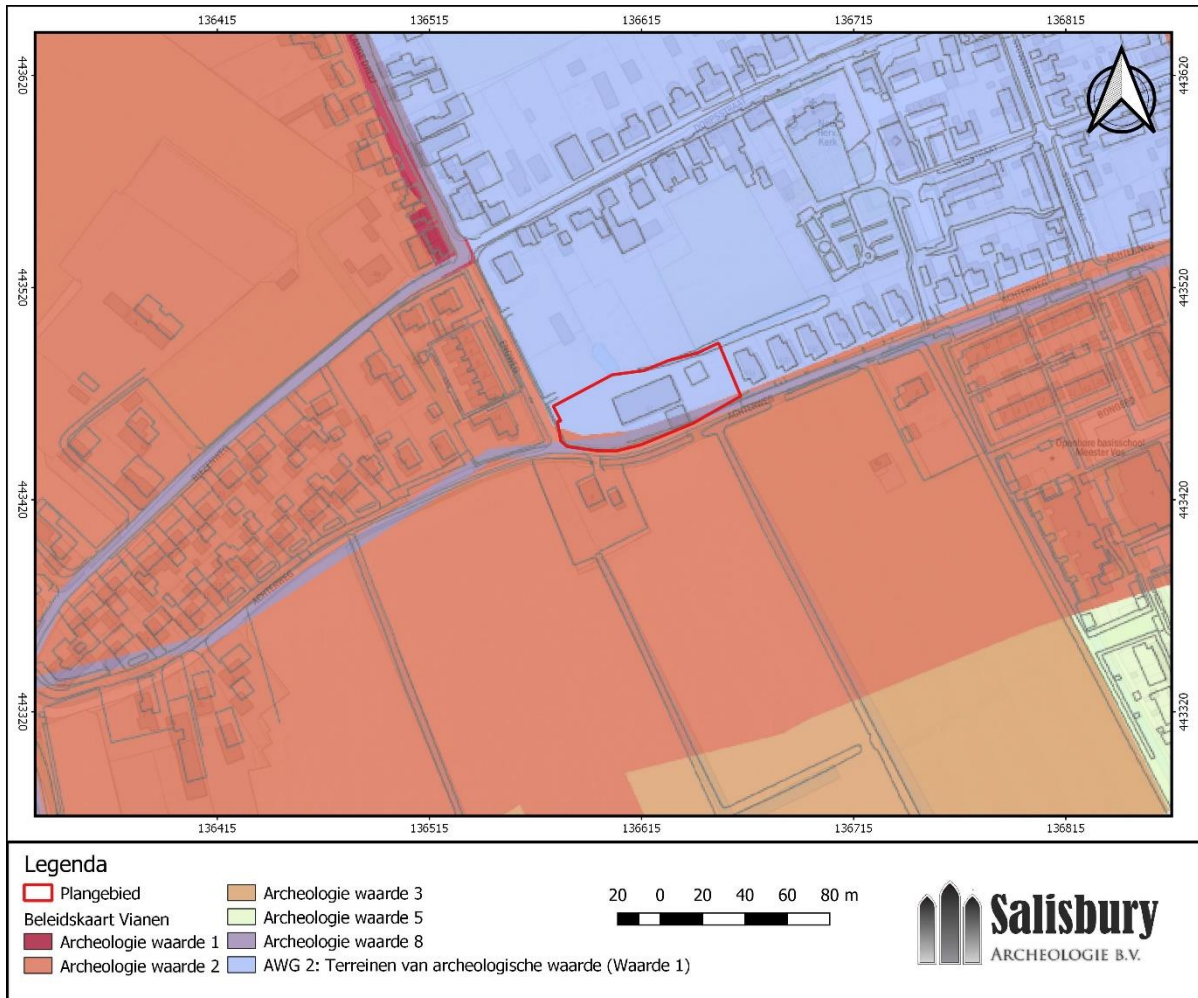
Het uitvoeren van archeologisch onderzoek wordt als voorwaarde gesteld voor het verlenen van de omgevingsvergunning.

Het plangebied valt daarnaast deels in een zone waarvoor 'Archeologie waarde 2' geldt. De volgende vrijstellingen zijn verboden aan waarde 2:

- werkzaamheden ter vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bebouwing, waarbij de oppervlakte, voor zover gelegen op of onder peil, niet wordt uitgebreid en waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering.
- een bouwplan dat betrekking heeft op een oppervlakte kleiner dan of gelijk aan 30 m²;
- een bouwwerk dat zonder graafwerkzaamheden dieper dan 30 cm en zonder heiwerkzaamheden kan worden geplaatst.

---

¹⁰ Dorpen bestemmingsplan, onherroepelijk (vastgesteld 21-04-2015; NL.IMRO.0620.bp0022-VG01)

Afb. 13. Uitsnede van de archeologische beleidskaart van de voormalige gemeente Vianen uit 2011 (bron: Sprangers et al., 2011).

2.3.2 Archeologische monumenten, onderzoeken en vondstlocaties

Tijdens het bureauonderzoek zijn de AMK (archeologische monumentenkaart) -terreinen, archeologische waarnemingen en eerder uitgevoerd onderzoek (onderzoeksmeldingen) in het onderzoeksgebied geïnventariseerd (afb. 14). De AMK-terreinen, de bekende archeologische waarnemingen en de onderzoeksmeldingen zijn geraadpleegd via ARCHIS 3 (<https://archis.cultureelerfgoed.nl>).

Archeologische monumenten (AMK-terreinen)

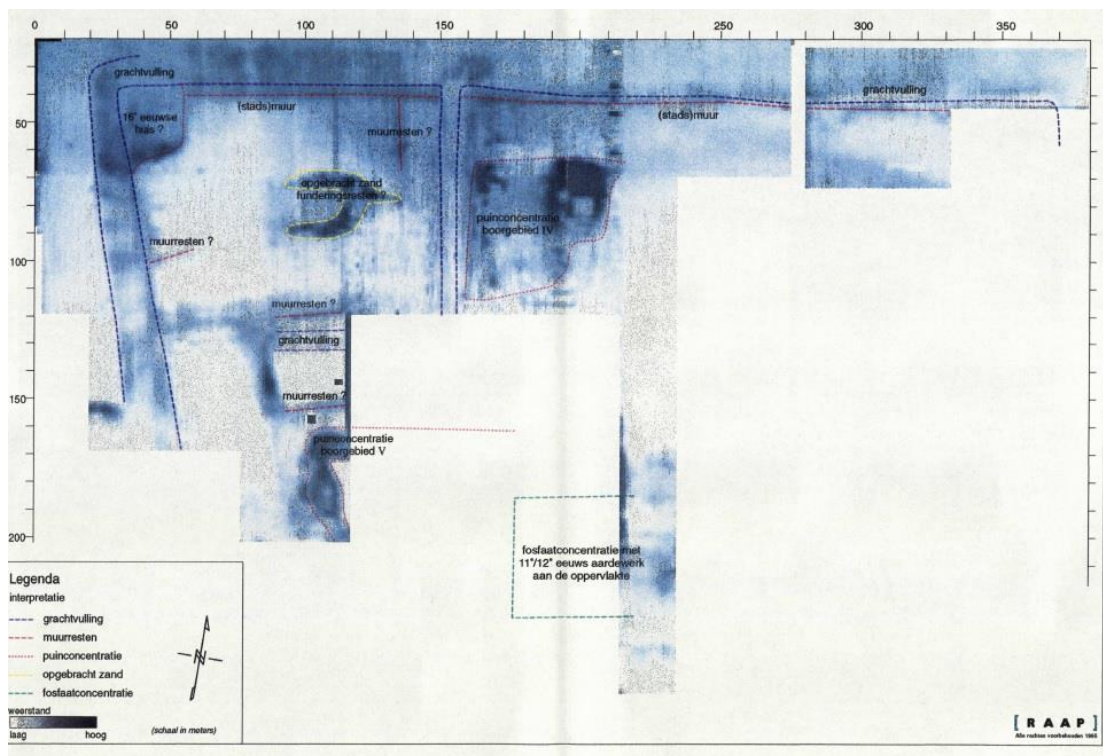
Het plangebied ligt voor een groot deel binnen een AMK-terrein met nummer 10703. De locatie van het terrein komt overeen met de zone op de beleidskaart waarvoor 'archeologie waarde 1' is vastgesteld. Het betreft een middeleeuwse wierde met sporen van het laatmiddeleeuwse kasteel Hagestein en de vroegste stadsvorming van Hagestein. Op het terrein is een vliedberg aanwezig. Er zijn verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd binnen en rondom het AMK-terrein, die hieronder kort worden samengevat.

Archeologisch onderzoek en waarnemingen

Binnen het plangebied zijn nog geen archeologische onderzoeken uitgevoerd of vondstmeldingen gedaan. In het onderzoeksgebied zijn vele onderzoeken en vondstmeldingen gedaan, waarvan een selectie naar relevantie wordt besproken (zie afb. 14, tabel 1 en 2).

Door RAAP werd in 1995 een historisch en geofysisch onderzoek (inclusief boringen) uitgevoerd waarbij de resten van het kasteel en tevens andere gebouwen zijn aangetroffen (2027068100).¹¹ Dit onderzoeksgebied bevindt zich op circa 300 meter ten noorden van het plangebied Achterweg. Er zijn verschillende sporen aanwezig, zo hebben er op zijn minst drie stenen gebouwen gestaan en zijn resten aangetroffen die op een vierde gebouw duiden. Zeker twee van de vier gebouwen vormden kasteel Hagestein. Verder zijn resten van een gracht gevonden, waarlangs aan de binnenzijde een muur heeft gestaan. Tezamen met de huidige sloot gaat het hier waarschijnlijk om de resten van een dubbele omgrachting met aan de binnenzijde een stadsmuur. In het noordwestelijk deel van het onderzoeksgebied bevinden zich de resten van het 16^e-eeuwse kasteel.

In de periode van 15 oktober 2012 tot en met mei 2013 is door ArcheoPro archeologisch onderzoek uitgevoerd in het plangebied Hoef en Haag, ten noorden van Hagestein (2415885100).¹² Binnen het voormalige stadsterrein (zones 2 en 3) laten de resultaten van geofysisch onderzoek duidelijk de ligging van de noord-zuid lopende binnengracht zien. Controleboringen binnen deze gracht hebben een venige grachtvulling opgeleverd tussen 1,2 en 1,8 meter beneden het maaiveld. Boringen op drie locaties langs de buitengrachten van het voormalige stadsterrein laten op elk van deze drie locaties zien dat de grachten nooit meer dan ongeveer een meter breder zijn geweest dan de huidige sloten/grachten. Op de in zone 3 gelegen akker hebben door ArcheoPro verrichte weerstandsmetingen waarschijnlijk de volledige (vierkante) voorburcht van het 13^e-eeuwse kasteel opgeleverd. Tevens lijkt ten zuiden hiervan de ligging van een ronde waterburcht zichtbaar te zijn. Boringen ten zuiden van deze vermoedelijke waterburcht hebben de vulling van een gracht opgeleverd. Uit de resultaten van de overige binnen het voormalige stadsterrein verrichte boringen blijkt dat vrijwel overal binnen de zones 2 en 3 nog direct onder de zodelaag of de bouwvoor archeologische resten aanwezig zijn.

Afb. 14. Resten van Kasteel Hagestein, aangetroffen tijdens het onderzoek door RAAP in 1995, circa 300 meter ten noorden van het onderhavige plangebied (Exaltus et al., 1995).

RAAP Archeologisch Adviesbureau heeft in april en oktober 2011 een archeologische begeleiding uitgevoerd in verband met de aanleg van een nieuwe riolering aan de Achterweg te Hagestein in de gemeente Vianen (2322937100).¹³ Tijdens het archeologisch onderzoek zijn archeologische sporen uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd aangetroffen. Op één plek is waarschijnlijk de middeleeuwse gracht van het stadje Hagestein aangetroffen. De overige sporen hangen vermoedelijk samen met ontginning en inrichting van het

¹¹ ; Exaltus et al., 1995

¹² Exaltus & Orbons, 2013.

¹³ Van der Wal & Leijnse, 2012.

gebied in de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Met deze archeologische begeleiding is het onderzoek ten behoeve van de rioolaanleg in het plangebied afgesloten. De resultaten wijzen er op dat in aangrenzende gebieden met behoudenswaardige resten rekening gehouden moet worden die samenhangen met de stad Hagestein of de (middeleeuwse) ontginning van het gebied.

Tijdens een begeleiding aan de Dorpsstraat 22, uitgevoerd door het ADC, zijn sporen van bewoning uit de Nieuwe tijd gevonden (2325326100).¹⁴ De aangetroffen sporen bestonden uit een ophogingspakket daterend uit de 17e t/m 19e eeuw waarin zich funderingsresten, een bakstenen toegang (bestaande uit twee trap treden) en resten van een straatje bevonden.

Door het ADC is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd ten oosten van het plangebied (2175485100).¹⁵ Op basis van het vooronderzoek was er sprake van een hoge archeologische verwachting. Het proefsleuvenonderzoek wijst echter uit dat het plangebied zwaar verstoord/vergraven is. Er zijn geen archeologische sporen aangetroffen en relatief weinig vondstmateriaal, dat uit de periode Late Middeleeuwen-Nieuwe Tijd afkomstig is.

Tijdens een ander proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd door het ADC aan de Dorpsstraat 38, is op ruim 1 m onder het maaiveld de middeleeuwse vluchtheuvel van Hagestein aangetroffen (2212525100).¹⁶ De vluchtheuvellaag betreft een ruim 1 m dikke laag van bruin tot donkergrijze zandige klei met kleibrokken. In de laag bevinden zich fragmenten aardewerk, botresten, puinresten en houtskooldeeltjes. De meeste vondsten uit dit 1 m dikke pakket dateren uit het midden van de 14de eeuw. Het oudste aardewerk dat afkomstig is uit deze laag is aardewerk uit de 13de eeuw (bijna steengoed, vnr. 2). Het meeste dateert echter uit de 14^e eeuw.

Direct ten zuiden van het plangebied zijn twee bureauonderzoeken uitgevoerd door Synthegra en BAAC. Alleen het rapport van BAAC is via DANS ontsloten (2074948100).¹⁷ Uit het bureauonderzoek is een middelhoge verwachting voor resten uit de periode IJzertijd tot heden geformuleerd. Verder werd op basis van het kadastrale minuutplan uit 1832 gesteld dat een mogelijk kasteelterrein aanwezig is iets ten westen van het terrein. Op het onderzoek is geen booronderzoek gevolgd, hoewel dit wel werd geadviseerd.

Op 50 meter ten oosten van het plangebied is een vondstmelding geregistreerd in Archis, waarin onder meer melding wordt gemaakt van pingsdorfaardewerk, steengoed, kogelpotaardewerk en een 'cultuurlaag' (Archis 2-nr: 26104). Het betreft een vermelding in het ROB-archief en het lijkt betrekking te hebben op het AMK-terrein 10703 als geheel en niet specifiek op de zone rond het plangebied.

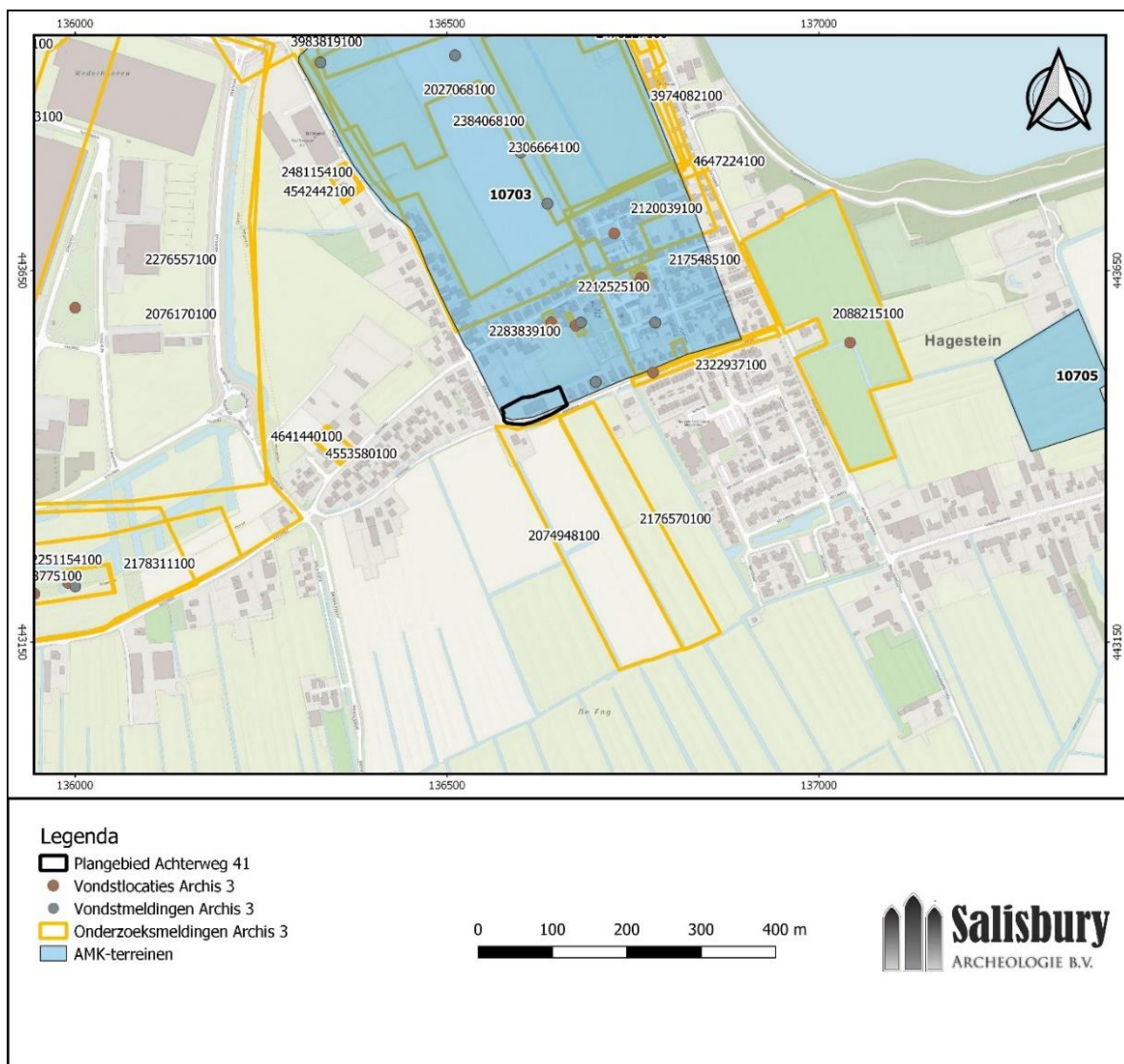
---

¹⁴ Halverstad, 2011.

¹⁵ Hanemajjer, 2008.

¹⁶ Corver, 2008.

¹⁷ Schorn, 2005.

Afb. 15. AMK-terreinen (AMK-nummer vetgedrukt), onderzoeksmeldingen en vondstlocaties (bron: ARCHIS 3).

Tabel 1. Onderzoeksmeldingen binnen het onderzoeksgebied (ARCHIS 3).

Zaakidentificatie	Toponiem	Uitvoerder	Meldingsdatum	Type onderzoek
2074948100	Achterweg	BAAC BV	2-9-2005	bureau
2193889100	Dorpsstraat 38	ADC ArcheoProjecten	4-4-2008	boring
2306664100	Hoef en Haag	RAAP Archeologisch Adviesbureau	29-10-2010	bureau
3254331100	Dorpsstraat	particulier	11-12-2007	niet-archeo
4641440100	null	Synthegra BV	10-10-2018	proefsv
2313654100	null	RAAP Archeologisch Adviesbureau	10-1-2011	boring
2841929100	N.-H. Kerk	particulier	1-1-1955	niet-archeo graafw
2212525100	Dorpsstraat 38	ADC ArcheoProjecten	25-8-2008	proefsv
2283839100	Dorpsstraat 22	ADC ArcheoProjecten	20-4-2010	boring
2841920100	null	particulier	1-1-9999	indirec
3109577100	H.-H. Kerk	Rijkdienst voor het Cultureel Erfgoed	1-1-1989	opgrav
2384068100	Hagestein	Archeopro	2-10-2012	boring
2284235100	Dorpsstraat 38	Omgevingsdienst Regio Utrecht	22-4-2010	inspect

4553580100	null	Synthegra BV	10-7-2017	bureau
2325326100	Dorpsstraat 22	ADC ArcheoProjecten	12-4-2011	begele
2120039100	Dorpsstraat Hagestein	RAAP Archeologisch Adviesbureau	19-5-2006	boring
2175485100	Hagestein Dorpsstraat 29	ADC ArcheoProjecten	8-11-2007	proefst
2103329100	Achterweg 53	RAAP Archeologisch Adviesbureau	16-12-2005	boring
2176570100	Achterweg	Synthegra BV	19-11-2007	bureau
2322937100	Achterweg	RAAP Archeologisch Adviesbureau	23-3-2011	begele

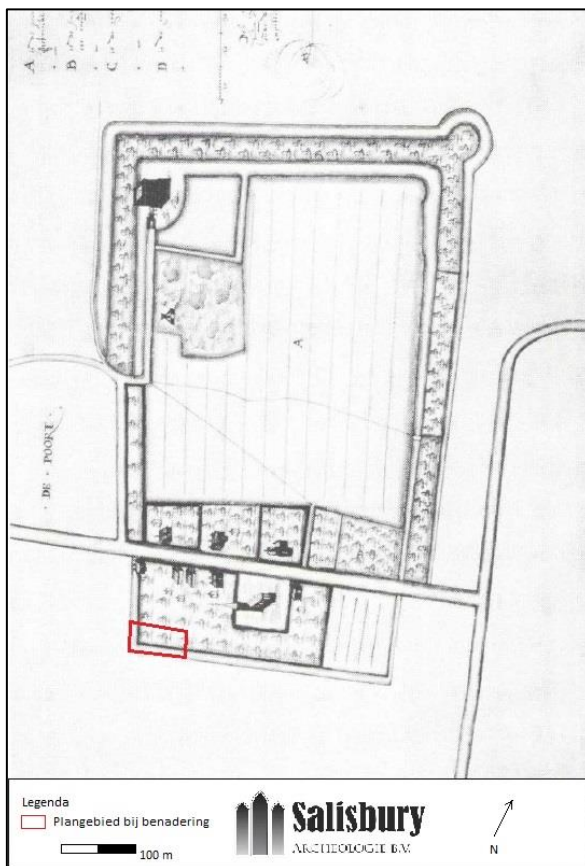
Tabel 2. Archeologische vondsten binnen het onderzoeksgebied (ARCHIS 3).

Zaakidentificatie	Materiaaltype	Periode	
2322937100	bot	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd Laat
2325326100	onbekend	Nieuwe Tijd Midden	Nieuwe Tijd Laat
3254331100	aardewerk, onbepaald	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd Vroeg
2841929100	onbekend	Late Middeleeuwen	Late Middeleeuwen
	kogelpot	Late Middeleeuwen	Late Middeleeuwen
2212525100	Pingsdorf geelwitbakkend: kan	Vroege Middeleeuwen D	Late Middeleeuwen A
	steengoed	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd Midden
	steengoed: kan - Siegburgs	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd Vroeg
	roodbakkend geglazuurd aardewerk	Late Middeleeuwen A	Nieuwe Tijd Laat
	Limburgs witbakkend geglazuurd	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd Vroeg
2283839100	roodbakkend geglazuurd aardewerk	Late Middeleeuwen A	Nieuwe Tijd
	Fayence	Nieuwe Tijd Vroeg	Nieuwe Tijd Laat
2841920100	Pingsdorf geelwitbakkend	Late Middeleeuwen A	Late Middeleeuwen A
	steengoed	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd Vroeg
	kogelpot	Late Middeleeuwen A	Late Middeleeuwen B
3109577100	baksteen - baksteen volume ca. 4000-2500 cm ³	Late Middeleeuwen A	Late Middeleeuwen A
2284235100	Paffrath:pot, bolvormig	Late Middeleeuwen A	Late Middeleeuwen A
	Proto-steengoed	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B
	kogelpot	Vroege Middeleeuwen D	Late Middeleeuwen B
	grijsbakkend gedraaid aardewerk	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B
	steengoed - Siegburgs	Late Middeleeuwen B	Late Middeleeuwen B
	bolpot - Dorestad VIII A-E: laat Mayen/bolpot	Vroege Middeleeuwen C	Vroege Middeleeuwen C
2325326100	aardewerk, gedraaid	Nieuwe Tijd Midden	Nieuwe Tijd Laat
	bouwmateriaal	Nieuwe Tijd Midden	Nieuwe Tijd Laat
2175485100	aardewerk, handgevormd	Neolithicum	Nieuwe Tijd Laat
	steengoed	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd Midden
	steengoed: grape	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd Vroeg
2322937100	onbekend	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd Laat
	roodbakkend geglazuurd aardewerk	Nieuwe Tijd Vroeg	Nieuwe Tijd Laat
	baksteen	Nieuwe Tijd Vroeg	Nieuwe Tijd Laat
2284235100	daklei	Late Middeleeuwen A	Late Middeleeuwen B
2325326100	bot	Nieuwe Tijd Midden	Nieuwe Tijd Laat
2322937100	onbekend	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd Laat
3109577100	steenblok	Late Middeleeuwen A	Late Middeleeuwen A
	bouwmateriaal	Late Middeleeuwen A	Late Middeleeuwen A

2.3.3 Historisch kader Hagestein

De vroegste middeleeuwse ontginningen van het gebied rond Hagestein vonden plaats op de Hagesteinse stroomrug.¹⁸ Bekend is dat 'Gasperden' al vanaf 944 in bezit was van de graven Uten Goye.¹⁹ De naam 'Gaasperden' is in de 14e eeuw in Hagestein veranderd. Volgens de Cultuurhistorische Atlas van Utrecht is het gebied van De Biezen en De Eng, ten zuiden van Hagestein, al halverwege de 11e eeuw ontgonnen door de kapittels van de Dom en Oudmunster.²⁰ De huidige Achterweg vormde daarbij de ontginningsas.

Het middeleeuwse kasteel wordt voor het eerst in de schriftelijke bronnen vermeld in 1252.²¹ Volgens de bronnen lag het kasteel in het land van "Gasperde, tussen de Gaasp en de Hagewetering". Er wordt melding gemaakt van een locatie "binnen de buitenste singelgracht". Dit duidt er op dat er minstens twee grachten rond het kasteel lagen. Dit waren slotgrachten, dat wil zeggen andere grachten dan de latere (14e-eeuwse) stadsgrachten. Het is wel zeker, dat het huis ouder dan 1252 is. De stichting van een versterkt huis op deze locatie kan in verband worden gebracht met de ontginning van de nabijgelegen veengebieden in de periode van ongeveer 1000-1200. Hagestein kreeg in 1382 stadsrechten. Kort hierna is door de toenmalige heerser, Jan van Arkel, begonnen met de aanleg van stadsmuren en dubbele grachten rond de jonge stad. In een 15e-eeuwse kroniek is zelfs sprake van torens. Deze grachten omringden enerzijds de al bestaande boerderijen en de kerk op de zuidelijke oeverwal van de -reeds verlande- Gaasp en anderzijds het kasteel op de noordelijke oeverwal. Hierdoor ontstond een aaneengesloten, verdedigbaar gebied. Het bestaande kasteel vormde mogelijk de noordelijke begrenzing van de nieuwe verdedigingswerken. Dit betekent dat het slot dus direct ten zuiden van de noordelijke gracht lag. Het kasteel en de stad werden in 1405 in brand gestoken na een nederlaag en volledig verwoest, waarbij de stadsmuren en de —waarschijnlijk houten— huizen werden gesloopt en de straten werden omgeploegd. Alleen de kerk en de stadsgrachten bleven bewaard.

Afb. 16. Plattegrond van het kasteelterrein Hagestein in 1583, vervaardigd door Claes Floriss in opdracht van de kapittels Dom en Oudmunster (Rijksarchief Utrecht; Heniger, 1982).

¹⁸ Leijnse, 2010.

¹⁹ Exaltus et al., 1995.

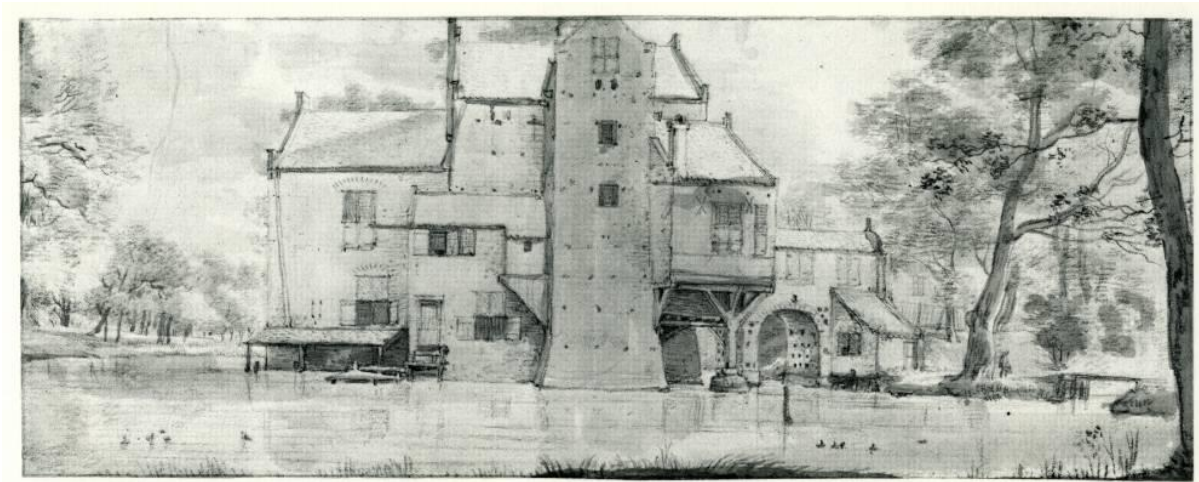
²⁰ Blijdenstijn, 2005.

²¹ Exaltus et al., 1995.

In 1599-1600 zijn de ruïnes van het eerdere middeleeuwse kasteel opgeruimd. Op de kaart van Hagestein uit 1583 (zie afb. 16) is ten zuiden van het nieuwe kasteel een oud molenonderstel te zien op een verhoging. Dit was mogelijk de locatie van het oudere kasteel.

Bij een verkoop van de heerlijkheid in 1674 worden de voorburg, hof, boomgaarden, singels en landen genoemd, alles tezamen ongeveer 4 morgen groot (=3,4 ha). Uit de verschillende afbeeldingen die bewaard zijn gebleven, kunnen diverse verbouwingen afgeleid worden (zie afb. 17). Het huis is in 1855 afgebroken. De stadsgrachten zijn geleidelijk dichtgeslibd, maar nog goed herkenbaar in het landschap.

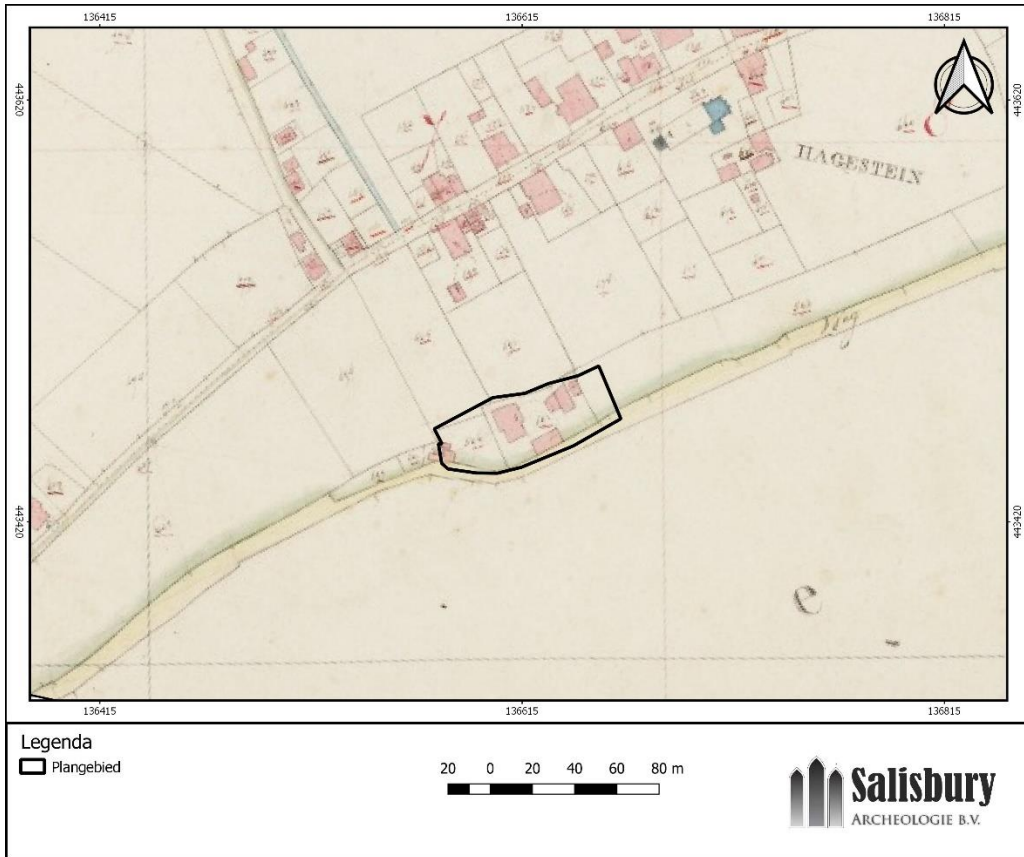

Afb. 17. Kasteel Hagestein, tekening van Roelant Roghman, 1646-1647.
(https://nl.wikipedia.org/wiki/Kasteel_Hagestein)

2.3.4 Historisch kaartmateriaal

Op de kadastrale minuut uit 1811-1832 zijn delen van de voormalige grachten nog goed te zien (zie afb. 18, ten noorden van het plangebied). Op het minuutplan zijn binnen het plangebied geen elementen van de vroegere verdedigingswerken weergegeven, in tegenstelling tot de kaart van 1583 (zie afb. 16). Binnen het plangebied zijn vier gebouwen aanwezig. Volgens HISGIS gaat het om huizen en schuren, die in eigendom zijn van een dagloner en bouwman. Twee gebouwen staan op de locatie van de huidige bebouwing. De overige gebouwen bevinden zich aan de westelijke grens en de noordoostelijke hoek van het plangebied. Tenslotte zijn er verschillende erfscheidingen met een noord-zuidoriëntatie op het terrein zichtbaar. Het overige deel van het perceel is onbebouwd. Op het Bonneblad uit omstreeks 1900 is te zien dat het meest westelijke gebouw is afgebroken (zie afb. 19). Verder is een weg ten westen van het plangebied aanwezig, die nog niet op het minuutplan was aangegeven.

Op de topografische kaarten uit 1940 en 1984 is de situatie veranderd (zie afb. 20 en 21). Binnen het plangebied is slechts een enkele boerderij met schuur aanwezig. Hieruit kan worden opgemaakt dat de 19^e-eeuwse bebouwing in de eerste helft van de 20^e eeuw is gesloopt of dat delen van de oude bebouwing zijn gerenoveerd en er aanbouw heeft plaatsgevonden.

Afb. 18. Het plangebied op een uitsnede van de kadastrale minuut 1811-1832. MIN08057A02 (bron: <http://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

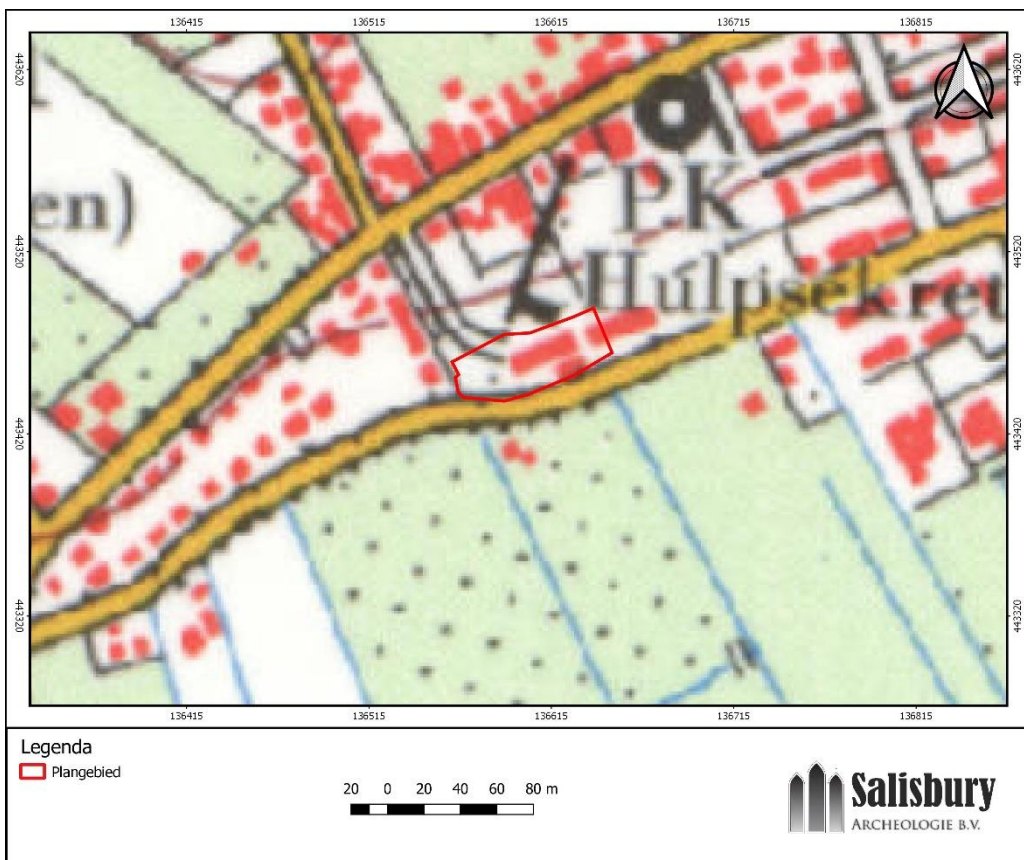

Afb. 19. Het plangebied op een uitsnede van de Bonnebladen uit ca. 1900 (bron: <https://www.topotijdreis.nl>)

Afb. 20. Het plangebied op een topografische kaart uit 1940 (bron: <http://www.topotijdreis.nl>).

Afb. 21. Het plangebied op een topografische kaart uit 1984 (bron: <http://www.topotijdreis.nl>).

2.3.5 Archeologie en historische geografie: samenvatting

De inventarisatie van archeologische en historische waarden leverde geen waarnemingen of vondsten op uit de periode Paleolithicum – Romeinse Tijd. De vroegste bewoning in het onderzoeksgebied vond mogelijk plaats in de periode Paleolithicum-Mesolithicum. Het dekzandlandschap werd in deze periode bewoond door groepen jager-verzamelaars. Tegenwoordig bevindt de top van het dekzand zich op een diepte van -4 tot -6 meter. Binnen de voormalige gemeente Vianen zijn nog geen vindplaatsen uit deze perioden bekend.²² Hetzelfde geldt voor het daaropvolgende Neolithicum, toen de oeverwallen van de rivieren aantrekkelijke vestigingslocaties vormden.

Uit de Bronstijd zijn geen vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied bekend. In de wijdere regio Vijfheerenlanden zijn verschillende vindplaatsen aanwezig, waarvan Zijderveld de meeste bekende is. Hier zijn complete huisplattegronden, hekwerken, spiekers en andere sporen aangetroffen uit de periode Midden-Bronstijd - IJzertijd. De bewoning concentreerde zich in deze periode op de hogere oeverwallen en stroomruggen. Het is niet uit te sluiten dat het plangebied in de Bronstijd bewoonbaar was. Vanaf de IJzertijd werden de oeverafzettingen van de Hagesteinse stroomrug gevormd. In deze periode waren de oeverwallen geschikt voor bewoning. Op het plangebied Hoef en Haag, ten noorden van het plangebied, is op verschillende locaties een vegetatie-horizont met houtskoolresten en brandlaagjes uit de IJzertijd aangetroffen.²³ Daarnaast is langs de A27 een nederzettingsterrein uit de (Vroege) IJzertijd aangetroffen, gelegen op een oeverwal.²⁴

In de Romeinse Tijd maakte het onderzoeksgebied mogelijk deel uit van het achterland van de *limes*, waarin agrarische IJzertijdgemeenschappen binnen de Romeinse invloedssfeer leefden. Er zijn uit de omgeving van Vianen nauwelijks aanwijzingen voor bewoning in de Romeinse Tijd.²⁵ Ook over de daaropvolgende Vroege Middeleeuwen is zeer weinig bekend. Bij Helsdingen zijn mogelijke vindplaatsen uit de Vroege Middeleeuwen bekend.²⁶

Uit de bespreking van de genoemde archeologische waarden en historische gegevens blijkt dat het gebied rond de oude stad Hagestein intensief is bewoond in de periode Volle Middeleeuwen - Nieuwe tijd. De eerste ontginningen van het rivierengebied rond Hagestein vonden waarschijnlijk in de 9^e of 10^e eeuw plaats. De Achterweg en Dorpsstraat vormden daarbij de ontginningsassen. Tijdens boringen en opgravingen is op verschillende locaties en noorden en oosten van het plangebied een middeleeuws ophogingspakket aangetroffen, dat met name rond de Dorpsstraat aanwezig is. Dit pakket is door de huidige bebouwing vaak sterk verstoord.²⁷ De oudste aardewerken vondsten zijn aan de Dorpsstraat 38 gevonden en dateren uit de Vroege Middeleeuwen C/D (omstreeks 800-1000 na. Chr., zie tabel 2). Op dezelfde locatie is op 1 meter min maaiveld een vluchtheuvel aangetroffen met fragmenten bot, aardewerk, puin en houtskool. De vondsten dateren voornamelijk uit het midden van de 14^e eeuw. Op de nabijgelegen locatie Achterweg is tijdens begeleidingen een cultuurlaag uit de Late Middeleeuwen aangetroffen.

Het is nog onbekend in welke periode de eerste verdedigingswerken te Hagestein werden aangelegd. In het midden van de 13^e eeuw is reeds een omgracht kasteel aanwezig in de noordwestelijke hoek van het huidige AMK-terrein (10703). Een deel hiervan is tijdens onderzoek door RAAP in kaart gebracht. Na 1382 werd de stad Hagestein omringd door een stadswal en omgrachting. Op 80 meter ten oosten van het plangebied is door RAAP een brede sloot opgegraven die mogelijk een onderdeel van de gracht vormde.²⁸ Omstreeks 1583 werd een nieuw kasteel gebouwd, dat meerdere keren werd verbouwd en uiteindelijk in 1855 werd gesloopt. De resten van de middeleeuwse verdedigingsmuren zijn al rond 1600 gesloopt. en de grachten zijn in de Nieuwe Tijd geleidelijk opgevuld en gedempt.

2.4 Bekende verstoringen

Binnen het plangebied zijn geen saneringen of ondergrondse olietanks, benzinepompinstallaties en dergelijke bekend waardoor archeologische resten mogelijk verloren zijn gegaan.²⁹ Op dit moment liggen in het plangebied

---

²² Kloosterman, 2011.

²³ Exaltus & Orbons, 2013.

²⁴ Schamp & Tol, 2008.

²⁵ Kloosterman, 2011, 9.

²⁶ Kloosterman, 2011, 11.

²⁷ Leijnse, 2010.

²⁸ Van der Wal & Leijnse, 2012.

²⁹ <https://bodemloket.nl>

enkele gebouwen uit de 19^e - 20^e eeuw. Verder stonden in het begin van de 19^e eeuw enkele gebouwen op het terrein die later zijn gesloopt (zie 2.3.4). Bij de bouw van deze gebouwen is de bodem verstoord tot onbekende diepte. Verder staan op het terrein meerdere bomen. Een deel van de bodem zal door boomwortels zijn verstoord.

2.5 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Hoewel het onderzoeksgebied mogelijk werd bewoond in de periode Paleolithicum – Neolithicum, is de kans op het aantreffen van resten uit de vroege prehistorie binnen het plangebied klein. Eventuele resten bevinden zich op een diepte van -4 tot -6 meter NAP. Aangezien het plangebied zich op de Hagesteinse stroomgordel bevindt, die in de periode 614 v. Chr. – 950 na Chr. actief was, is de kans aanwezig dat archeologisch relevante bodemniveaus uit voorgaande perioden zijn geërodeerd. Voor deze periode geldt daarom een lage verwachting.

Voorgaand onderzoek in de omgeving heeft geen aanwijzingen opgeleverd voor het voorkomen van archeologische niveaus uit de Bronstijd in de zone van de Hagesteinse stroomrug. Voor deze periode geldt daarom een matige verwachting. Vanaf de IJzertijd werden de oeverafzettingen van de Hagesteinse stroomrug gevormd. In deze periode waren de oeverwallen geschikt voor bewoning. Op het plangebied Hoef en Haag, ten noorden van het plangebied, zijn op verschillende locaties vegetatie-horizonten met houtskoolconcentraties en brandlaagjes uit de IJzertijd aangetroffen.³⁰ Voor de IJzertijd geldt binnen het plangebied dan ook een middelhoge verwachting. Bewoningsporen uit deze periode bestaan uit onder meer huisplattegronden, hekwerken, spiekers, waterputten of sloten en zijn ingebed in het pakket met oeverafzettingen. Op het bewoningsniveau is een vondstlaag met aardewerk, bot, houtskool, metaal en overige vondsten te verwachten. Afgaande op houtskoolvindplaats 2 uit het onderzoek van Exaltus & Orbons (2013) is het bewoningsniveau uit de IJzertijd te verwachten op een diepte van 85 tot 130 cm beneden maaiveld (0,2 tot 1,2 m boven NAP).

Over de periode Romeinse Tijd – Vroege Middeleeuwen is zeer weinig bekend binnen het onderzoeksgebied. In deze periode werd net als in de voorgaande perioden gewoond op stroomruggen. Gezien de ligging van het plangebied op een stroomrug zijn vindplaatsen uit deze perioden te verwachten onder de bouwvoor tot op onbekende diepte binnen de oeverwalafzettingen. Voor deze periodes geldt daarom eveneens een middelhoge verwachting.

Op de overgang Vroege – Volle Middeleeuwen ontstond rond de Dorpsstraat een nederzetting met een kasteel. De Achterweg en Dorpsstraat vormden de ontginningsassen van de zuidelijke Biezen en de Eng. Op verschillende locaties ten noorden en oosten van het plangebied is een ophogingslaag uit de Volle en Late Middeleeuwen aangetroffen. Deze laag met nederzettingsresten is eveneens binnen het plangebied te verwachten, afgaande op de AHN. Het kasteel Hagestein dateert mogelijk uit de beginperiode van de nederzetting, hoewel het kasteel pas in 1252 in schriftelijke bronnen wordt vermeld. Aan het einde van de 14^e eeuw wordt de stad omringd door verdedigingswerken in de vorm van een dubbele gracht en verdedigingsmuren. Het plangebied bevindt zich in de zuidoostelijke hoek van het complex. Ten oosten hiervan is tijdens een begeleiding een sloot aangetroffen die waarschijnlijk deel van de omgrachting vormde. De kans is zeer groot dat het verlengde van deze gracht in het plangebied aanwezig is. Daarnaast zijn resten van muurwerk, verharde paden en andere onderdelen van de stadsrand te verwachten. In de Nieuwe Tijd raakten de verdedigingswerken in onbruik. Volgens de kaart van Floriss uit 1583 bevond het plangebied zich achter de erven van de boerderijen langs de Dorpsstraat. Op de kadastrale minuut uit 1811-1832 is het plangebied bebouwd. De kans is groot dat nederzettingsresten uit de 17^e-18^e eeuw binnen het plangebied aanwezig zijn. Sporen en structuren kunnen bestaan uit onder meer funderingsmuren, uitbraaksleuven, vloerniveaus en beerputten. Voor de periode Volle Middeleeuwen – Nieuwe Tijd geldt kortom een hoge verwachting. Daarbij moet wel vermeld worden dat een deel van het archeologische niveau waarschijnlijk is verstoord door recente bouwwerken. De archeologische resten uit de periode Volle Middeleeuwen – Nieuwe Tijd kunnen vanaf het maaiveld tot op onbekende diepte worden aangetroffen.

2.6 Advies

De locatie van de geplande nieuwbouw valt grotendeels binnen een zone met 'archeologie -waarde 1' (zie inleiding en par. 2.3.1). In het bureauonderzoek is een middelhoge tot hoge verwachting voor de periode IJzertijd – Nieuwe Tijd vastgesteld. De geplande nieuwbouw ligt voor een deel binnen het bestaande bouwoppervlak (zie 1.2).

---

³⁰ Exaltus & Orbons, 2013.

De opdrachtgever is van plan om de funderingen van de nieuwbouw aan te leggen zonder de bodem te verstoren of de bestaande fundering te verwijderen. Dit wordt gedaan door het ophogen van de grond met maximaal 60 centimeter. Volgens het bestemmingsplan mag de grond maximaal 1 meter worden opgehoogd.³¹ Verder mogen geen groundbewerkingen dieper dan 30 cm worden uitgevoerd, zoals aanleg van kabels en leidingen en het verwijderen van funderingen. Wanneer de ontgravingen beperkt blijven tot de opgehoogde grond ten behoeve van de fundering, is geen archeologisch vervolgonderzoek nodig omdat er geen bodemingrepen zullen plaatsvinden.

Mochten de bouwplannen veranderen, waardoor toch bodemingrepen nodig zijn, dan wordt het volgende geadviseerd:

Als een deel van de bodem wordt ontgraven en de bestaande fundering intact wordt gelaten zal een verkennend booronderzoek moeten plaatsvinden waarbij wordt onderzocht of een intact archeologisch niveau aanwezig is binnen dit gebied. Wanneer dit het geval is, dient vervolgonderzoek plaats te vinden in de vorm van een karterend booronderzoek of proefsleuvenonderzoek, mogelijk gevolgd door een opgraving.

Als de bestaande fundering wordt gesloopt en een deel van de bodem wordt ontgraven wordt geadviseerd om de sloopwerkzaamheden archeologisch te laten begeleiden (protocol proefsleuven – variant archeologische begeleiding). Er kan namelijk pas worden onderzocht of archeologische resten aanwezig zijn wanneer de funderingen zijn verwijderd. Eventuele resten die tijdens het slopen worden blootgelegd kunnen dan worden gedocumenteerd. In de zone buiten de bestaande bebouwing wordt geadviseerd om vooraf een verkennend booronderzoek uit te voeren.

Bij een verkennend booronderzoek worden 6 boringen per hectare gezet. Vindplaatsen uit de IJzertijd komen waarschijnlijk voor op een diepte van 85 – 130 cm beneden maaiveld. Vindplaatsen uit de periode Romeinse Tijd-Nieuwe Tijd kunnen voorkomen vanaf het maaiveld tot op onbekende diepte. Mogelijk bevindt zich een middeleeuws ophogingspakket binnen het plangebied. Dit dient door middel van booronderzoek te worden vastgesteld. Voor een archeologische begeleiding is een door de bevoegde overheid goedgekeurd PvE (Programma van Eisen) vereist. De boringen worden gezet tot minimaal de verwachte verstoringsdiepte min maaiveld. Indien een intact ophogingspakket of intacte oeverwalafzettingen aanwezig zijn, kan worden overgegaan tot een karterend booronderzoek om eventuele vindplaatsen op te sporen.

---

³¹ Bestemmingsplan Dorpen, Artikel 14.3.1. [https:// ruimtelijkeplannen.nl](https://ruimtelijkeplannen.nl)

3 Conclusie

3.1 Beantwoording onderzoeksvragen

Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?

Uitgaande van de bij het bureauonderzoek gebruikte bronnen bestaat de laagopvolging binnen het plangebied uit een (laat)middeleeuws ophogingspakket, gelegen op oeverwalafzettingen van de Hagesteinse stroomgordel. De bodems die rond de terp voorkomen zijn met name kalkhoudende poldervaaggronden die uit zavel en lichte klei (Rn66a) of uit zware zavel en lichte klei bestaan (Rn95a). In het plangebied is een boerderij uit de 19^e-20^e eeuw aanwezig. De bodem is hierbij tot onbekende diepte verstoord.

Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten?

Binnen het plangebied is niet eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het plangebied bevindt zich op een AMK-terrein met sporen van de stad en het kasteel Hagestein. Dit complex dateert uit de periode Volle Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. Op basis van de historische en archeologische waarden in de omgeving wordt de kans groot geacht dat resten van verdedigingswerken binnen het plangebied aanwezig zijn. Verder is op de kadastrale minuut uit 1811-1832 te zien dat binnen het plangebied verschillende gebouwen staan. De kans is groot dat resten van deze gebouwen nog binnen het plangebied aanwezig zijn.

Welke consequenties zal de uitvoering van het plan hebben op (eventueel) aanwezige archeologische resten?

Op basis van het bureauonderzoek is geconcludeerd dat in het plangebied een hoge archeologische verwachting geldt voor de periode Volle Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. Archeologische resten kunnen voorkomen vanaf het maaiveld tot onbekende diepte. Als de plannen gepaard gaan met bodemverstoring dan kunnen archeologische resten worden aangetast.

Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?

Voor de aanbevelingen zie hieronder.

3.2 Aanbevelingen

Op basis van het bureauonderzoek is een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten binnen het plangebied vastgesteld. Geadviseerd wordt daarom om binnen het plangebied een vervolgonderzoek uit te voeren wanneer de geplande bouwwerkzaamheden gepaard gaan met het ontgraven van de bodem.

De opdrachtgever is van plan om de funderingen van de nieuwbouw aan te leggen zonder de bodem te verstoren of de bestaande fundering te verwijderen. Dit wordt gedaan door het ophogen van de grond met maximaal 60 centimeter. Volgens het bestemmingsplan mag de grond maximaal 1 meter worden opgehoogd. Wanneer de funderingen binnen het opgehoogde pakket kunnen worden geplaatst, is geen archeologisch vervolgonderzoek nodig omdat er geen bodemingrepen zullen plaatsvinden.

Mochten de bouwplannen veranderen, waardoor toch bodemingrepen nodig zijn, dan wordt het volgende geadviseerd:

Als een deel van de bodem wordt ontgraven en de bestaande fundering intact wordt gelaten zal een verkennend booronderzoek moeten plaatsvinden waarbij wordt onderzocht of een intact archeologisch niveau aanwezig is binnen dit gebied.

Als de bestaande fundering wordt gesloopt en een deel van de bodem wordt ontgraven wordt geadviseerd om de sloopwerkzaamheden archeologisch te laten begeleiden (protocol proefsleuven – variant archeologische begeleiding). In de zone buiten de bestaande bebouwing wordt geadviseerd om vooraf een verkennend booronderzoek uit te voeren.

Met betrekking tot de aanbevelingen/bevindingen uit onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met het bevoegd gezag, in dit geval de gemeente Vijfheerenlanden. Ook voor het vrijgegeven plangebied bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen.

Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016 dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de gemeente, provincie of de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Met betrekking tot de bevindingen en aanbevelingen uit dit onderzoek dient contact opgenomen te worden met het bevoegd gezag, in dit geval de gemeente Vijfheerenlanden

Literatuur

Blijdenstein, 2005. *Tastbare Tijd cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht*. Utrecht: Provincie Utrecht.

Corver, B.A., 2008. *De vluchtheuvel van Hagestein, Dorpsstraat 38 (gemeente Vianen). Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven*. ADC-rapport 1645.

De Jonge, N. & J.M. Blom, 2010. *Dorpsstraat 22 te Hagestein, gemeente Vianen: Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend en karterend booronderzoek*. ADC Rapport 2306.

Exaltus, R. & J. Orbons, 2013. *Plangebied Hoef en Haag, Hagestein Gemeente Vianen. Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O); Geofysisch onderzoek, booronderzoek en oppervlaktekartering*. ArcheoPro Rapport, 12100.

Exaltus, R.P., Orbons, P.J. & I.M.C. Nuijten, 1995. *Vijfheerenlanden: Archeologisch Onderzoek Kasteel Hagestein*. RAAP-rapport 135.

Halverstad, R.N., 2011. *Gemeente Vianen, Hagestein, Dorpsstraat 22: Een archeologische begeleiding*. ADC Rapport 2909.

Hanemaaijer, M., 2008. *Hagestein Dorpsstaat 29 (gemeente Vianen). Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven*. ADC-rapport 1216.

Heniger, J., 1982. Beleg van Hagestein in 1405. *In het land van Brederode: historisch tijdschrift voor het Land van Vianen* (7), 2/3. p. 32-44.

Kloosterman, P., 2011. *Onderzoeksagenda archeologie gemeente Vianen*. RAAP Adviesdocument 478.

Leijnse, K., 2010. *Plangebied Hoef en Haag, Gemeente Vianen, archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek*. RAAP-rapport 2167.

Schamp, C.R.C. & A.J. Tol, 2008. *Onderzoeksgebied industrieterrein Gaasperwaard vindplaats 1, gemeente Vianen; archeologisch vooronderzoek: een waarderend onderzoek (proefsleuven)*. RAAP-rapport 1678. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.

Sprangers, J., Klaarenbeek, R., Kloosterman, P. & J.A.T. Wijnen, 2011. *Een vernieuwde blik op Vianen. Gemeente Vianen, een actualisatie van de archeologische verwachtings- en beleidskaart*. RAAP-rapport 2169. RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., Weesp.

Stouthamer, E., Cohen, K.M. & W.Z. Hoek, 2015. *De vorming van het land: geologie en geomorfologie*. Utrecht: Perspectief Uitgevers.

Van der Wal, F.J. & K. Leijnse, 2012. *Plangebied Achterweg te Hagestein Gemeente Vianen Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding protocol opgraving*. RAAP-rapport 2595

Vos, P.L. & S. de Vries, 2013: *2e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0)*. Deltares, Utrecht.

Weerts, H., Vos, P.H., Bazelmans, J., Hoogendoorn, B. & M. Van der Meulen, 2011, *Atlas van Nederland in het Holoceen*. Amsterdam: Bert Bakker.

Geraadpleegde websites

webadres	laatst bezocht op
https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl	19-6-2019
https://www.google.com/intl/nl/earth/	19-6-2019
https://zoeken.cultureelerfgoed.nl	19-6-2019
http://www.ahn.nl	19-6-2019
http://www.pdok.nl	19-6-2019

http://www.topotijdreis.nl	19-6-2019
https://ruimtelijkeplannen.nl	19-6-2019
https://landschapinnederland.nl/	19-6-2019
https://www.vijfheerenlanden.nl/	19-6-2019
https://www.kadaster.nl	19-6-2019

Lijst van afbeeldingen

Afb. 1.	Ligging van het plangebied op de topografische en kadastrale kaart (bron: https://pdok.nl).....	9
Afb. 2.	Het plangebied op een actuele luchtfoto (25 cm resolutie RGB; bron: https://pdok.nl).....	10
Afb. 3.	Impressie van de geplande nieuwbouw (zuidzijde; bron: RV&O).....	11
Afb. 4.	Plattegrond van de geplande nieuwbouw (bron: RV&O).....	11
Afb. 5.	De huidige bebouwing en toekomstige bebouwing in relatie tot het vigerende bestemmingsplan Dorpen. (bron: RV&O; / https://pdok.nl ; https://ruimtelijkeplannen.nl).....	12
Afb. 6.	Ligging van het plangebied en de globale begrenzing van het onderzoeksgebied (bron: https://pdok.nl).....	13
Afb. 7.	Het plangebied op een paleogeografische kaart omtreks 5500 v. Chr. (Vos & De Vries 2013).....	15
Afb. 8.	Het plangebied op een paleogeografische kaart omstreeks 2750 v. Chr. (Vos & De Vries 2013).....	15
Afb. 9.	Het plangebied op een paleogeografische kaart omstreeks 800 n. Chr. (Vos & De Vries, 2013).	15
Afb. 10.	Uitsnede van de geomorfologische kaart met het plangebied en de directe omgeving (bron: https://zoeken.cultureelerfgoed.nl).....	16
Afb. 11.	Het plangebied en omgeving op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN 3.0, maaiveld; bron: https://www.ahn.nl).....	17
Afb. 12.	Uitsnede van de bodemkaart met het plangebied en directe omgeving (bron: https://zoeken.cultureelerfgoed.nl).....	17
Afb. 13.	Uitsnede van de archeologische beleidskaart van de voormalige gemeente Vianen uit 2011 (bron: Sprangers et al., 2011).	19
Afb. 14.	Resten van Kasteel Hagestein, aangetroffen tijdens het onderzoek door RAAP in 1995, circa 300 meter ten noorden van het onderhavige plangebied (Exaltus et al., 1995).	20
Afb. 15.	AMK-terreinen (AMK-nummer vetgedrukt), onderzoeksmeldingen en vondstlocaties (bron: ARCHIS 3).	22
Afb. 16.	Plattegrond van het kasteelterrein Hagestein in 1583, vervaardigd door Claes Floriss in opdracht van de kapittels Dom en Oudmunster (Rijksarchief Utrecht; Heniger, 1982).....	24
Afb. 17.	Kasteel Hagestein, tekening van Roelant Roghman, 1646-1647. (https://nl.wikipedia.org/wiki/Kasteel_Hagestein)	25
Afb. 18.	Het plangebied op een uitsnede van de kadastrale minuut 1811-1832. MIN08057A02 (bron: http://zoeken.cultureelerfgoed.nl).....	26
Afb. 19.	Het plangebied op een uitsnede van de Bonnebladen uit ca. 1900 (bron: https://www.topotijdreis.nl)..	26
Afb. 20.	Het plangebied op een topografische kaart uit 1940 (bron: http://www.topotijdreis.nl).....	27
Afb. 21.	Het plangebied op een topografische kaart uit 1984 (bron: http://www.topotijdreis.nl).....	27

Lijst van tabellen

Tabel 1.	Onderzoeksmeldingen binnen het onderzoeksgebied (ARCHIS 3).	22
Tabel 2.	Archeologische vondsten binnen het onderzoeksgebied (ARCHIS 3).	23